

จารึกพ่อขุนรามฯ-ไม่ได้ทำในสมัยพ่อขุนรามฯ ?

นิตยสารสารคดี พฤศจิกายน 2546



เพราะการได้ขึ้นทะเบียนเป็น "มรดกความทรงจำของโลก" นั้น ที่เดียว ทำให้เราได้รู้ว่า ในแวดวงนักประวัติศาสตร์มีการขุดคุ้ยค้นหา คัดลอกกันอย่างเข้มข้นมานานกว่า ๑๐ ปีแล้วว่า จารึกพ่อขุนรามคำแหง ใครเป็นคนทำกันแน่

ไล่เรียงมาตั้งแต่ ม.จ. จันทร์จรัญ รัชนี้ และ ไมเคิล วิกเคอรี ที่ได้ เปิดประเด็นไว้ตั้งแต่ ๑๐ กว่าปีที่แล้วว่า จารึกพ่อขุนรามคำแหงอาจ ไม่ได้ทำในสมัยพ่อขุนรามฯ รศ. ดร. พิริยะ ไกรฤกษ์ ก็เป็นอีกคนหนึ่ง ที่ศึกษาค้นคว้าวิจัยเชิงประวัติศาสตร์ศิลปะ และเสนอว่าจารึกหลักที่ ๑ ไม่ได้ทำขึ้นในสมัยพ่อขุนรามคำแหง แต่เพิ่งทำขึ้นในสมัยรัชกาลที่ ๔ นี้เอง นอกจากนี้นักวิชาการอีกหลายคน เช่น ไมเคิล ไรท์ สจิดต์ วงษ์เทศ พิเศษ เจียจันทร์พงษ์ ก็ให้ความเห็นไปใน

ทิศทางที่ไม่เชื่อว่าจารึกหลักนี้ทำขึ้นในสมัยพ่อขุนรามคำแหงเช่นกัน

อีกฟากหนึ่ง จิราภรณ์ อรรถยะนาถ ผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านวิทยาศาสตร์การอนุรักษ์ สำนักพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ กรมศิลปากร ได้ตรวจพิสูจน์หลักศิลาจารึกหลักที่ ๑ ด้วยวิธีทางวิทยาศาสตร์เมื่อ พ.ศ. ๒๕๓๒ โดยดูการเกิดปฏิกิริยาทางเคมีของร่องรอยการขูดขีด พบว่าเป็นร่องรอยที่มีอายุอยู่ในสมัยกรุงสุโขทัยแน่นอน แต่จะเป็นรัชสมัยของกษัตริย์พระองค์ใดไม่สามารถระบุได้แน่ชัด

ก่องแก้ว วีระประจักษ์ ผู้เชี่ยวชาญด้านภาษาศาสตร์ กรมศิลปากร ก็เป็นอีกคนที่ยืนยันว่า จารึกหลักนี้ทำขึ้นในสมัยพ่อขุนรามคำแหงแน่นอน ส่วนผู้เชี่ยวชาญด้านจารึกอย่าง ศ. ดร. ประเสริฐ ณ นคร ก็ออกมาชี้แจงโต้แย้งประเด็นที่เป็นพิรุณในทุกกรณีตลอด ๑๐ กว่าปีที่ผ่านมา

กระนั้นก็ยังไมอาจหาข้อสรุปใด ๆ ได้

ดูเหมือนว่าการถกเถียงในหมู่นักประวัติศาสตร์ โบราณคดี ที่ยืดเยื้อยาวนานนี้ ไม่ได้อยู่ในความรับรู้ของสาธารณชนมากนัก เรายังแขวนภาพสุโขทัยไว้กับชุดความคิดที่ว่า จารึกพ่อขุนฯ เป็นรัฐธรรมนูญฉบับแรกของไทย พ่อขุนรามคำแหงเป็นผู้ประดิษฐ์อักษรไทย และเป็นยุคที่ในนามีปลาในนามีข้าว ใครใคร่ค้าม้าค้า ใครใคร่ค้าวัวค้า ประชาชนเดือดร้อนก็มาสิ้นกระดัง ฯลฯ

กล่าวให้ถึงที่สุด ประชาชนทั่วไปไม่เคยตั้งคำถามใด ๆ กับสิ่งที่ได้ร่ำเรียนมา และไม่เคยรับรู้เรื่องการตั้งข้อสังเกตของนักวิชาการ จนกระทั่งองค์การยูเนสโกประกาศให้จารึกหลักที่ ๑ เป็นมรดกความทรงจำของโลก Memory of the World Project เป็นโครงการเพื่ออนุรักษ์และเผยแพร่มรดกความทรงจำที่เป็นเอกสาร วัสดุ หรือข้อมูลข่าวสารอื่น ๆ เช่น กระดาษ สื่อทัศนูปกรณ์ และสื่ออิเล็กทรอนิกส์ ซึ่งมีความสำคัญระดับนานาชาติ และจะต้องมีการเก็บรักษาในความทรงจำระดับชาติ และระดับภูมิภาคอยู่แล้ว ประเทศใดก็ตามที่คณะกรรมการยูเนสโกได้ขึ้นทะเบียนหลักฐานทางประวัติศาสตร์ชนิดไหนให้เป็นมรดกความทรงจำของโลกแล้ว ย่อมมีภาระผูกพันให้ต้องดูแล รักษา อนุรักษ์ให้อยู่ในสภาพดี และเผยแพร่ให้ความรู้แก่มหาชนรุ่นหลังทั่วโลกให้กว้างขวาง เพื่อให้มรดกดังกล่าวอยู่ในความทรงจำของโลกต่อไป

ด้วยเห็นว่า ศิลาจารึกพ่อขุนรามคำแหงหลักที่ ๑ เป็นหลักฐานที่มีความสำคัญทางด้านประวัติศาสตร์ การปกครอง การค้า และวัฒนธรรมของอาณาจักรสุโขทัย ที่มีความสำคัญกับนานาชาติ เป็นหลักฐานข้อมูลข่าวสารที่สะท้อนวิถีชีวิต ขนบธรรมเนียม ระบบการปกครอง แนวคิดทางด้านกฎหมาย สิทธิเสรีภาพของประชาชน การค้าเสรี และประเด็นอื่น ๆ นายปองพล อดิเรกสาร รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ จึงได้ส่งแบบฟอร์มใบสมัครของประเทศไทยไปยังผู้อำนวยการใหญ่ องค์การศึกษาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ (ยูเนสโก) ขอให้พิจารณาจดทะเบียนระดับโลก (World Register) ศิลาจารึกหลักที่ ๑ ภายใต้โครงการมรดกความทรงจำของโลก

คณะกรรมการที่ปรึกษาของยูเนสโกได้ประชุมเมื่อวันที่ ๒๘-๓๐ สิงหาคม ๒๕๕๖ ที่เมืองกแดนสก์ (Gdansk) ประเทศโปแลนด์ มีมติเป็นเอกฉันท์ให้ยูเนสโกจดทะเบียนระดับโลกศิลาจารึกหลักที่ ๑ ของพ่อขุนรามคำแหง พร้อมกับ ๒๒ รายการจาก ๒๐ ประเทศ แม้จะมีบางเสียงไม่เห็นด้วยกับการขึ้นทะเบียนเป็นมรดกโลกด้วยเหตุผลข้างต้น แต่ส่วนใหญ่ก็ไม่ขัดข้องที่จะประกาศเป็นมรดกความทรงจำของโลก สิ่งที่ยังเป็นข้อกังขาและทำให้เกิดการถกเถียงอีกครั้งก็ไม่พ้นประเด็นที่ว่า ใครเป็นคนทำจารึกหลักนี้ และขณะที่ยังไม่ทราบข้อเท็จจริงแน่ชัดการได้รับยกย่องด้วยเหตุผลดังกล่าว อาจสร้างความเสียหายภายหลังได้

ตัวละครชุดเดิมออกมาแสดงบทบาทอีกครั้ง ทว่าคราวนี้มีตัวละครจากกระทรวงวัฒนธรรมและกระทรวงศึกษาธิการ เช่น นางอุไรวรรณ เทียนทอง รัฐมนตรีว่าการกระทรวงวัฒนธรรม ออกมาร่วมวงอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้

"อยากให้หยุดการวิพากษ์วิจารณ์เรื่องนี้ เพราะไม่ใช่สิ่งที่ดีต่อประเทศเราเลย ยูเนสโกตัดสินแล้ว ก็ควรภูมิใจ ส่วนจะหาข้อเท็จจริงอะไรก็ทำกันภายใน คนไทยน่าจะภูมิใจที่ทั่วโลกยอมรับ ไม่ใช่มาพูดถกเถียงและสวนกันแบบนี้ มันไม่ถูกต้อง" (ข้าวสาด, ๔ กันยายน ๒๕๕๖)

รศ. ศรีศักร วัลลิโภดม เคยพูดไว้ว่าคิดว่า สังคมไทยที่ผ่านมามีขาดกระแสน้ำในเรื่องอดีต ในการเรียนจึงไม่มีมิติของอดีต ทำให้คนไทยขาดรากเหง้า มองแต่ปัจจุบันและอนาคตอย่างเดียว เป็นผลให้เราเดินไปสู่ความผิดพลาดครั้งแล้วครั้งเล่า ประเด็นสำคัญที่นักประวัติศาสตร์หลาย ๆ คนบอกกล่าวเราอยู่เสมอคือ เรื่องของประวัติศาสตร์ไม่มีคำตอบใดตายตัว อย่าหยุดยั้งที่จะตั้งคำถามและหาคำตอบ

หากเราเห็นพ้องกันว่า ศิลาจารึกหลักนี้คือกุญแจอีกดอกหนึ่งที่จะพาเราไปรู้จักและมองเห็นตัวเราในอดีต และคุณค่าของการรู้ประวัติศาสตร์ก็คือการนำมาปรับใช้อนาคต อย่างที่เรามักจะได้ยินเสมอว่า ถ้าไม่รู้ที่มา ก็ไม่รู้ว่าจะเดินไปทางไหนต่อ การถกเถียงเพื่อหาคำตอบว่าใครเป็นคนทำจารึก ทำขึ้นเมื่อไร เพื่ออะไร จึงไม่ใช่เรื่องไร้สาระอย่างแน่นอน

ศิลาจารึกพ่อขุนรามคำแหง

ศิลาจารึกพ่อขุนรามคำแหงทำขึ้นจากหินทรายแป้ง สูง ๑๑๑ เซนติเมตร กว้าง ๓๕ เซนติเมตร พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงพบเมื่อครั้งเป็นภิกษุขณะจาริกไปยังเมืองเกาส์โซทัย และทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ส่งลงมายังกรุงเทพฯ เมื่อ พ.ศ. ๒๓๗๖ และทรงพยายามอ่านและแปลศิลาจารึกนั้นด้วยพระองค์เอง

ด้านที่ ๑ เล่าเรื่องตั้งแต่วงศ์ตระกูลของพ่อขุนรามคำแหง ความสามารถทางการรบ การได้ครองราชสมบัติ กล่าวถึงความอุดมสมบูรณ์ของสุโขทัย ในนามีปลาในนามีข้าว มีการค้าขายแบบเสรี ไม่เก็บภาษีอากร พูดถึงความเป็นธรรมและยุติธรรมของพ่อขุน มีกระดิ่งแขวนอยู่หน้าประตูให้ไพร่ฟ้ามาร้องทุกข์

ด้านที่ ๒ กล่าวถึงความอุดมสมบูรณ์ของสุโขทัย มีปราสาทที่มั่นคงแข็งแรง เป็นเมืองพระพุทธศาสนา มีประเพณีเผาเทียนเล่นไฟ มีวัดวาอาราม

ด้านที่ ๓ กล่าวถึงสภาพแวดล้อมทั่วไปของเมืองสุโขทัย

ด้านที่ ๔ กล่าวเฉลิมพระเกียรติพ่อขุนรามฯ เป็นผู้ปกครองที่ยิ่งใหญ่ สุโขทัยมีอาณาเขตกว้างใหญ่ในทิศต่าง ๆ พร้อมรายละเอียด

ปัจจุบันเก็บรักษาไว้ในพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร กรุงเทพมหานคร

พิริยะ ไกรฤกษ์

คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

"เหตุที่รัชกาลที่ ๔ ต้องทำศิลาจารึกหลักที่ ๑ เพราะเป็นกลยุทธ์ให้รอดพ้นจากการล่าอาณานิคมของตะวันตก"

"จารึกหลักที่ ๑ เอาสระและพยัญชนะมาไว้ในบรรทัดเดียวกัน ขณะที่จารึกหลักอื่น ๆ วางสระและวรรณยุกต์บนล่าง เป็นลักษณะของการเรียงพิมพ์ ซึ่งเป็นอิทธิพลของฝรั่ง แสดงว่าการเขียนจารึกนี้ทำขึ้นมาหลังจากคบกับฝรั่งแล้ว ในประวัติศาสตร์ไทย มีกษัตริย์เพียงสองพระองค์เท่านั้นที่ประดิษฐ์อักษรแบบสระพยัญชนะอยู่บนบรรทัดเดียวกัน คือ พ่อขุนรามคำแหงและพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ ๔) ที่ทรงประดิษฐ์อักษรอริยเกะ เพื่อใช้เขียนภาษาบาลีที่วัดบวรฯ แต่ก็เลิกใช้ไปแล้ว"

"จารึกหลักที่ ๑ มีขนาดเล็กผิดปกติ แตกต่างจากศิลาจารึกที่อายุใกล้เคียงกัน คือ จารึกปราสาทพระขรรค์ของพระเจ้าชัยวรมันที่ ๗ ซึ่งมีขนาดใหญ่มากเกือบ ๒ เมตร นอกจากนี้ศิลาจารึกรุ่นหลัง ๆ เช่น หลักที่ ๒ และหลักที่ ๔ ก็มีขนาดใหญ่เช่นกัน"

"คำว่า รามคำแหง ไม่ปรากฏในจารึกสุโขทัยหลักอื่น ๆ เลย มีแต่ในหลักที่ ๑ เท่านั้น ขณะที่หลักอื่นๆ เรียกว่า พระญารามราช พระร่วง แต่ในหลักอื่น ๆ กล่าวถึงราชวงศ์พระร่วง โปรดสังเกตว่า รามคำแหง ใกล้กันมากกับชื่อ พระรามคำแหง ซึ่งเป็นตำแหน่งพระอัยการนาทหารหัวเมือง ปรากฏในกฎหมายตราสามดวง สมัยรัชกาลที่ ๑"

"ประเด็นตรีบูร (กำแพงสามชั้น) สามพันสี่ร้อยวา หรือประมาณ ๖,๘๐๐ เมตร ที่ระบุในจารึกซึ่งหยิบมาโต้แย้งกันว่ากรุงสุโขทัยไม่มีกำแพงลักษณะที่ว่านี้ แต่จากที่กรมศิลปากรขุดค้นกำแพงเมืองสุโขทัยแล้ว วัดกำแพงได้ความยาวกำแพงชั้นใน ๖,๑๐๐ เมตร ชั้นกลาง ๖,๕๐๐ เมตร และชั้นนอก ๖,๘๐๐ เมตร และเสนอว่ากำแพงชั้นในเท่านั้นที่สร้างในสมัยสุโขทัย ส่วนชั้นกลางและชั้นนอกน่าจะสร้างในสมัยสมเด็จพระนเรศวร ดังนั้นที่กล่าวในจารึกว่า ตรีบูรสามพันสี่ร้อยวา ซึ่งเท่ากับกำแพงเมืองชั้นนอก (๖,๘๐๐ เมตร) จึงเป็นไปได้"

"พระพุทธรูปหลายองค์ที่กล่าวถึงในจารึกหลักที่ ๑ ดูตามรูปแบบศิลปะแล้วไม่มีอะไรเกี่ยวข้องกับสมัยสุโขทัยหรือร่วมสมัยกับพ่อขุนรามคำแหงเลย เป็นพระพุทธรูปฝีมือช่างสมัยอยุธยาตอนกลางทั้งสิ้น"

"ชื่อช่างของขุนสามชน เจ้าเมืองฉอด ชื่อ มาสเมือง คล้ายกับช่างของรัชกาลที่ ๒ ที่ชื่อ มิ่งเมือง และช่างของพ่อขุนรามคำแหงที่ชื่อ รุจาครี ก็คล้ายกับชื่อ ศิริเมฆ เทพศิริ จันศิริ ในพระราชนิพนธ์ช่างเผือกของรัชกาลที่ ๔ แต่ในหลักที่ ๒ ช่างของมหาเถรศรีศรัทธาชื่อ อีแดงเพลิง ซึ่งฟังดูเป็นสุโขทัยมากกว่า"

"คำที่ใช้ในจารึกหลักที่ ๑ เป็นคำที่นิยมในสมัยรัตนโกสินทร์ เช่น ตระพังโพยสี (การขุดสระให้เป็นสิมา มีอุโบสถอยู่กลางน้ำ อันเป็นเอกลักษณ์ของพุทธศาสนานิกายสิงหลที่เข้ามาใน พ.ศ. ๑๙๖๙) ไม่ปรากฏที่อื่นเลย ยกเว้นในพระราชพงศาวดารฉบับกรุงสยาม ซึ่งมั่นใจว่าเขียนในสมัยรัชกาลที่ ๔ แต่ลงเวลาย้อนหลังรัชกาลที่ ๑"

"การเขียน มะม่วง ให้เป็น หมากม่วง เป็นความจงใจเพื่อให้ดูเก่า ความจริงแล้วในสมัยสุโขทัยเขียนว่า ไม้ม่วง แต่คำว่า หมากม่วง นี้ กลับปรากฏในเรื่องนางนพมาศ ซึ่งเขียนขึ้นสมัยรัชกาลที่ ๓ ก็น่าสงสัยว่าจะเป็นการเขียนจารึกขึ้นมาภายหลัง"

"พนมดอกไม้ คือการจัดดอกไม้เป็นพุ่ม เป็นลักษณะการจัดดอกไม้เป็นแบบวัดบวรนิเวศ คำนี้เป็นคำเฉพาะไม่มีในจารึกหลักอื่น ๆ ในสมัยอยุธยาไม่มี มีแต่ใน "นางนพมาศ" และใน "มหาชาติ" พระราชนิพนธ์ในรัชกาลที่ ๔ การจัดดอกไม้แบบนี้ไม่มีใครทำมาก่อน นอกจากนางนพมาศที่รู้กันว่าเขียนขึ้นในสมัยรัชกาลที่ ๓"

"เหตุที่รัชกาลที่ ๔ ต้องทำศิลาจารึกหลักที่ ๑ เพราะเป็นกลยุทธ์ให้รอดพ้นจากการล่าอาณานิคมของตะวันตก สมัยนั้นอิทธิพลตะวันตกเริ่มเข้ามาทะเลาะใหญ่ การจะปรับเปลี่ยนขนบประเพณีดั้งเดิมให้ทันสมัยไม่ใช่เรื่องที่จะทำได้ง่าย ๆ เพราะถือกันมาแต่โบราณว่าพระมหากษัตริย์ต้องรักษา"

โบราณราชประเพณี รัชกาลที่ ๔ จึงทรงทำจารึกหลักที่ ๑ เพื่อเป็นราชโบายที่ทรงใช้ในการเปลี่ยนแปลงชนบประเพณีให้สอดคล้องกับอารยธรรมตะวันตก โดยมีพระพุทธศาสนาเป็นพื้นฐานของสังคมไทย เช่น การปรับเปลี่ยนภาษีสตามสนธิสัญญาเบาริงที่จะให้สยามลดภาษี ก็ไม่ใช่เรื่องยากเย็นอีกต่อไป ในเมื่อพ่อขุนรามฯ ยังไม่เก็บภาษีเลย หรือรัชกาลที่ ๔ ทรงเห็นความสำคัญของการรับฟังเรื่องราวทุกข์ร้อนของประชาชน โดยการเอากระดิ่งไปแขวนไว้ ซึ่งไม่มีในประวัติศาสตร์ไทย แต่มีในสมัยพ่อขุนฯ และสมัยรัชกาลที่ ๔"

(เรียบเรียงจาก ภูวดล สุวรรณดี "พิริยะ ไกรฤกษ์ จัปพิรุศศิลาจารึกพ่อขุนรามคำแหง" ศิลปวัฒนธรรม ฉบับที่ ๓ ปีที่ ๒๐ มกราคม ๒๕๔๒)

พิเศษ เจียจันทร์พงษ์

ผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านโบราณคดีและพิพิธภัณฑ์ กรมศิลปากร

"ไม่ได้ทำในสมัยพ่อขุนรามคำแหงแน่นอน และไม่ได้ทำในสมัยรัชกาลที่ ๔ ด้วย"

"เรื่องภาษาและอักษรเป็นเรื่องของการวิวัฒนาการ ไม่มีต้นไม่มีปลาย การบอกว่าใครคนใดคนหนึ่งคิดขึ้นมาั้นไม่ถูกต้อง แต่อาจจะเป็นลักษณะตำนานเพื่อจะอธิบายเรื่องต่าง ๆ ซึ่งขึ้นอยู่กับผู้รู้ในสมัยนั้นว่าจะอธิบายและแต่งตำนานอย่างไร จารึกหลักนี้มีพิรุศในตัวเอง คือ ๑๗ บรรทัดแรกจารึกไว้ว่า ก*ชื่อนั้น พ่อกูชื่อนี้ จึงทำให้สันนิษฐานว่า พ่อขุนรามคำแหงเป็นคนจารึก แต่พ่อบรรทัดที่ ๑๘ จารึกว่า "เมื่อชั่วพ่อขุนรามคำแหง เมืองสุโขทัยนี้ดี" คำว่า "เมื่อชั่ว" หมายถึง พ่อตายแล้ว แสดงว่าเขียนหลังสมัยพ่อขุนรามคำแหงแน่นอน ก็ชัดเจนว่าบรรทัดที่ ๑๘ เป็นต้นไปไม่ได้ทำในสมัยพ่อขุนรามคำแหง อย่างไรก็ตามผมก็ยังไม่เชื่อว่า ๑๗ บรรทัดแรกเป็นของสมัยพ่อขุนรามคำแหง แม้จะจารึกว่ากูอย่างนั้น ก*อย่างนี้ การใช้สรรพนามอื่นเพื่อเล่าเรื่องเป็นวิธีการนำเสนอข้อมูลรูปแบบหนึ่งหมายความว่า "กู" อาจไม่ได้เป็นพ่อขุนรามที่จารึกก็ได้

"ประการที่ ๒ เป็นไปไม่ได้ว่าในสมัยสุโขทัยมีการใช้สระผสมแล้ว สระ ะ ็ เป็นสระผสม ประกอบด้วย ะ ็ - ็ - ็ คำว่า เตือน เรือน เมือง ทองเหลือง ที่ปรากฏในจารึกหลักที่ ๑ จึงไม่น่าจะเป็นฝีมือของคนในสมัยนั้น เพราะในสมัยสุโขทัย (ประมาณ พ.ศ. ๒๐๕๐) คนไทยยังไม่รู้จักเอาสระ ็ มาใช้เป็นสระผสม แต่ใช้สระ ะ - สระ ็ - สระ - ็ มาผสมแทน เช่น เมือง ก็จะเขียน ะ-ม ็ - ็ หรือบางทีก็ใช้ ะ-ม ็ - ็ - ็ แม้ว่าจารึกบางหลัก มีการใช้รูปสระ ็ แล้วก็ตาม เช่น คำว่าชื่อ แต่ส่วนใหญ่จะใช้ ชี หรือ ชี เมื่อไ่ล่ดูจารึกทั้งหมด จะพบว่าแม่แต่รูปสระ ็ ก็โผล่มาให้เห็นช่วงหลัง ๆ ไม่ก็ตัว เท่าที่ผมค้นดูมีอยู่ตัวเดียวเท่านั้นที่เอารูปสระ ็ มาเป็นสระผสม อยู่ในประมาณ พ.ศ. ๑๙๕๐ จน พ.ศ. ๒๐๐๐ กว่าแล้วยังไม่ปรากฏว่าเอามาใช้เลย (ซึ่งไม่แน่ใจว่าจะปวิรรตตัวอักษรโบราณถูกหรือไม่) แสดงว่ากว่าจะวิวัฒนาการเอาสระ ็ มาใช้เป็นสระผสมก็หลังจากนั้นอีกมาก

"หากคนไทยรู้จักใช้สระ ะ ็ ที่มีสระ ็ ผสมตั้งแต่สมัยพ่อขุนรามคำแหง ทำไมจารึกหลักอื่นๆ จนถึงปลายอยุธยาจึงไม่เอารูปสระ ะ ็ มาใช้ ต้นฉบับพงศาวดารฉบับหลวงประเสริฐอักษรนิติ์ที่เขียนขึ้นในสมัยพระนารายณ์จนปลายสมัยอยุธยา ก็ยังไม่ใช้ ก็แสดงว่ายังคิดไม่ออก วิวัฒนาการทางภาษายังไปไม่ถึงก็เลยใช้สระอื่นๆ แทนไปก่อน จนจวนจะถึงสมัยรัตนโกสินทร์แล้วยังไม่มีการใช้สระ ะ ็ ็ เป็นมาตรฐาน จนใกล้สมัยรัชกาลที่ ๔ เข้าไปทุกที จึงปรากฏการใช้สระ ะ ็ ็ อย่างมีแบบแผนเป็นมาตรฐาน แต่สระ ะ ็ ็ กลับปรากฏอยู่ในสมัยพ่อขุนรามคำแหง จึงเป็นไปไม่ได้ที่จารึกหลักที่ ๑ จะทำขึ้นมาในสมัยรามคำแหง

"ผมยังไม่แน่ใจว่าทำในสมัยไหน แต่ไม่ใช่สมัยพ่อขุนรามคำแหงแน่นอน และไม่เชื่อว่าเขียนขึ้นในสมัยรัชกาลที่ ๔ ด้วย เพราะท่านได้จารึกถึงสิ่งที่คนในสมัยนั้นยังไม่ทราบ (เรารู้จักหรือเห็นภาพสุโขทัยจากหลักฐานและข้อค้นพบภายหลัง) จนสามารถสร้างภาพให้แก่เมืองสุโขทัยได้อย่างถูกต้อง ท่านรู้ได้อย่างไร เช่น ในจารึกบอกว่ามีลานเหมือนสนามหลวง อาจจะใช้สำหรับประกอบพิธีหรือกิจอื่น ๆ อยู่ระหว่างประตูเมืองกับศูนย์กลางของเมือง แต่ลานนี้เลิกใช้ไปหลังจากนั้น ๑๐๐ ปี และสร้างวัดครอบแทน กว่าท่านจะเสด็จไปที่กรุงสุโขทัยก็ไม่หลงเหลือร่องรอยอะไรที่บ่งบอกว่าตรงนั้นเคยเป็นลานที่วามาก่อน และยังมีอีกหลายเรื่องที่เราเพิ่งมาค้นพบภายหลังด้วยหลักฐานและข้อมูลใหม่ ๆ หากรัชกาลที่ ๔ ทรงทำหลักศิลาจารึกหลักนี้ขึ้นมาจริง ก็น่าสงสัยว่าท่านทราบเรื่อง

เหล่านี้มาก่อนได้อย่างไร อย่างไรก็ตามอาจมีผู้ทักท้วงว่าท่านศึกษามาก รู้มาก อาจจะรู้มาก่อนแล้วก็เป็นได้

"อย่าลืมนะว่าหลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่เป็นลายลักษณ์อักษรทุกชนิด "คน" เป็นคนประดิษฐ์ขึ้นมา คนที่ไม่เคยสมบูรณ์แบบ เมื่อเขียนสิ่งใดออกมาเป็นตัวหนังสือ ไม่ว่าจะเขียนบนหิน แผ่นทอง บนกระดาษ หรือผนังส้วม เขาย่อมมีความต้องการ มีวัตถุประสงค์อะไรสักอย่าง เมื่อจะเอามาใช้ต้องพิจารณา มีการวิพากษ์ก่อนที่จะดึงมาใช้ และสำนักอยู่เสมอว่าใช้ในบริบทอะไร หากยังไม่แน่ใจก็ไม่ควรฟันธงว่าเป็นของสมัยไหน หากไม่ใช่อันหนึ่งก็ไม่ได้หมายความว่าต้องเป็นอีกอันหนึ่ง ในกรณีนี้ไม่ได้ทำในสมัยพ่อขุนรามคำแหง และผมก็ไม่คิดว่าทำในสมัยรัชกาลที่ ๔ ด้วย"

ศ. ดร. ประเสริฐ ณ นคร

ราชบัณฑิต สำนักธรรมศาสตร์และการเมือง ราชบัณฑิตยสถาน

"ทางวิทยาศาสตร์เขาได้พิสูจน์แล้ว เอาหินไปดูรอยขีด พบว่าทำในสมัยสุโขทัย ไม่ใช่เพิ่งทำขึ้นเมื่อสมัย ๑๕๐ ปีมานี้แน่ ๆ"

"การเอาสระพยัญชนะมาไว้บรรทัดเดียวกัน ไม่ได้เป็นอิทธิพลของฝรั่ง แต่รับอิทธิพลมาจากอินเดีย ไม่เคิล วิกเคอรี ซึ่งเป็นคนแรกที่ยกมามากกว่า เป็นการเขียนโดยได้รับอิทธิพลของฝรั่ง หมายความว่าต้องคบฝรั่งแล้ว ตอนหลังก็ออกมาอมรับว่า ที่อินเดียก็มีการเอาสระพยัญชนะไว้บรรทัดเดียวกันเหมือนกัน นอกจากนั้นยังมีสระลอย อย่างคำว่า อิก สระ - ก็อยู่บรรทัดเดียวกับพยัญชนะในจารึกสมัยพระยาสิทธิไท และยังมีในจารึกหลักอื่นอีก เช่น จารึกวัดพระยืน เชียงใหม่ (พ.ศ. ๑๙๑๓) ก็วางสระ - ไว้ในบรรทัดเดียวกันกับพยัญชนะ พ่อขุนรามคำแหงสามารถเอาตัวเชิงพยัญชนะขึ้นมาอยู่ในบรรทัดเดียวกับพยัญชนะตัวธรรมดาได้โดยไม่ต้องคบฝรั่ง ทำไมจะต้องรอจนคบกับฝรั่งจึงจะนำสระวางไว้บรรทัดเดียวกับพยัญชนะเล่า

"จารึกหลักที่ ๑ ไม่ได้เล็กกว่าหลักอื่น ๆ ในสมัยเดียวกัน หลักที่ ๑ สูง ๑๑๑ เซนติเมตร หลักที่ ๔ สมัยพระยาสิทธิไทสูง ๒๐๐ เซนติเมตร แต่หากมาดูเรื่องความกว้าง จะเห็นว่าจารึกหลักที่ ๑ กว้างกว่าคือ กว้างด้านละ ๓๕ เซนติเมตร หลักที่ ๔ กว้างแค่ ๓๐ เซนติเมตร ดังนั้นจะบอกว่าจารึกหลักที่ ๑ เล็กกว่าหลักอื่น ๆ จึงไม่ถูกต้องนัก จารึกในสมัยเดียวกันที่เล็กกว่าจารึกพ่อขุนรามคำแหงก็มี เช่น สมัยพระเจ้าชัยวรมันที่ ๗ จารึกไว้ในประเทศลาว เป็นต้น จะไปอ้างเรื่องขนาดจารึกว่าเล็กไปใหญ่ไปคงไม่ได้ เพราะขนาดของจารึกในแต่ละยุค แต่ละแห่ง ก็ทำขึ้นมาให้เหมาะสมกับเรื่องที่จะเขียน

"ชื่อของพ่อขุนรามคำแหงนั้น ก็สงสัยกันมานานแล้วว่าพระองค์ท่านชื่ออะไร ความจริง สุโขทัยใช้ชื่อพญารามกับพญาบาลคู่กันมาหลายยุค สุโขทัยมีธรรมเนียมเอาชื่อของปู่มาเป็นชื่อของหลาน ธรรมเนียมนี้ไม่ได้มีแต่สุโขทัย พงศาวดารน่านก็มี กรีกโบราณก็มี สมัยพระยาสิทธิไทก็มีจารึกว่า น้องชื่อพญาราม แสดงว่าเขาเอาชื่อปู่มาตั้งเป็นชื่อหลาน ก็หมายความว่าท่านชื่อพญาราม เมื่อไปรบชนะก็เลยเรียกว่า รามผู้กล้าแข็ง หรือรามคำแหง ที่กล่าวว่าไม่มีผู้พูดถึงพ่อขุนรามคำแหงเลยก็ไม่ใช่ความจริง ในจารึกหลักที่ ๓๘ (พ.ศ. ๑๙๔๐) ทางอยุธยาเขายังบอกเลยว่า ต้องการจะขีดสีมาให้ร่มเย็นเป็นสุขเหมือนพญารามราช และ ชินกาลมาลีปกรณ์ (พ.ศ. ๒๐๗๐) ของล้านนา ยังกล่าวถึงท่านว่า พระยารามราชเป็นผู้ทรงนำศาสนาพุทธ ลัทธิลังกาวงศ์เข้ามาในประเทศไทย และ ยวนพ่าย ของอยุธยาที่สรรเสริญสมเด็จพระบรมไตรโลกนาถว่า ทรงสามารถเท่ากับรามราชบวกกับฤาไทรราช เพราะฉะนั้นคนเขาก็พูดถึงพ่อขุนรามคำแหงกันไปทั่ว ไม่ใช่ว่าไม่มีใครพูดถึง

"ตรีบูรสามพันสี่ร้อยวา จารึกของอยุธยาบอกว่า "อยุธยา ไพโรจน์ใต้ตรีบูร" แล้วอยุธยามีกำแพงสามชั้นใหม่ ก็มีชั้นเดียว ทำไมเขียนได้ ในจารึกเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่ ก็เขียนว่า กำแพงเชียงใหม่เป็นตรีบูร ความจริงก็มีชั้นเดียว เพราะฉะนั้นตรีบูรแต่เดิมก็อาจจะสามชั้น แต่ต่อมาอาจมีชั้นเดียวก็พอ ไม่จำเป็นต้องสร้างถึงสามชั้น ตรีบูรอาจจะหมายถึงกำแพงที่แข็งแรงก็ได้ ไม่จำเป็นต้องเป็นกำแพงสามชั้น เหมือนที่เราใช้คำว่าหลังคา ซึ่งมีที่มาจากหลังคามุงด้วยหญ้าคา ต่อมาหลังคามุงด้วยสังกะสี เราก็มักเรียกว่าหลังคาอยู่ทั้ง ๆ ที่ไม่ได้มุงด้วยหญ้าคาแล้ว ตรีบูรในจารึกสุโขทัยก็ไม่จำเป็นต้องมีสามชั้น

"พระพุทธรูปที่กล่าวถึงในจารึกหลักที่ ๑ ดูตามรูปแบบศิลปะแล้ว ไม่มีอะไรที่เกี่ยวข้องกับศิลปะสมัย สุโขทัยหรือร่วมสมัยกับพ่อขุนรามคำแหงเลย เพราะว่ามันผ่านมา ๗๐๐ ปี แล้วมีการซ่อมใหม่หมด ทำให้ไม่เห็นว่าเป็นศิลปะแบบสมัยพ่อขุนรามคำแหง พระพุทธรูปสมัยพระเจ้าลิไทเองก็มีตั้งมากมาย ที่กลายเป็นรูปแบบสมัยอยุธยายุคกลางเพราะมีการซ่อมแซมภายหลัง

"ข้างของขุนสามชนเจ้าเมืองฉอด ชื่อ มาสเมือง เหมือนข้างของรัชกาลที่ ๒ คือเมือง และข้างของพ่อขุนรามคำแหง ชื่อ รุจาครี ซึ่งไม่เหมือนเป็นชื่อข้างในสมัยนั้น ถ้าไปดูในจารึกหลักที่ ๒ ข้างของมหาเถรชื่อ อี้แดงเพลิง ซึ่งฟังเป็นสุโขทัย ความจริงแล้วเขาอ่านจารึกไม่ถูก อี้แดงเพลิง หรือ อี้แดงเพลิง เป็นชื่อของกษัตริย์ที่มาชนข้าง ไม่ใช่ชื่อข้าง ท้าวอีจานในจารึกหลักเดียวกัน มีชื่อท้าวอีจานเป็นกษัตริย์ เช่นเดียวกัน ส่วนที่ว่า รุจาครี คล้ายกับชื่อ คีรีเมฆ ซึ่งเป็นชื่อข้างเผือกสมัยรัชกาลที่ ๔ นั้น ที่จริง รุจาครี เป็นชื่อตระกูลข้างลักษณะดี แต่คนไทยนิยมเอาชื่อตระกูลข้างมาตั้งเป็นชื่อข้าง ตัวอย่างเช่น ตระกูลข้างฉัททันต์ ก็มาตั้งเป็นชื่อพระยาข้าง

"การสรุปว่าไม่มีการใช้คำว่า หมากม่วง หมากขาม ในสมัยสุโขทัย เพราะอ่านจารึกไม่ทั่ว อันที่จริงก็ใช้กันมานานแล้ว มีปรากฏอยู่ในจารึกสุโขทัย สมัยพระเจ้าลิไทก็พูดกันว่าหมากม่วงเหมือนกัน

"พนมเบ็ญ พนมหมาก คนไทยใช้เบ็ญเป็นเงินตรามาถึงรัชกาลที่ ๕ เวลาไปทำบุญเขาเอาเบ็ญไปกองใครมีเท่าไรก็กองไว้ เวลาจะถวายพระก็นับว่าเท่าไร สมัยนี้เวลาทอดผ้าป่าก็ยังเอาเบ็ญไปกอง ๕๐๐ เบ็ญ ๑,๐๐๐ เบ็ญเป็นพุ่มไม้ เวลาเอาไปถวายพระก็ยังเรียกเป็นกอง การเอาเบ็ญหรือเงินในสมัยนั้นไปกอง เป็นพนมเบ็ญพนมหมาก ก็ไม่เห็นว่าจะผิดประหลาดตรงไหน

"การจารึกว่าเมืองสุโขทัยนี้ดี ในน้ำมีปลา ในนามีข้าว แม้สุโขทัยจะไม่มีแม่น้ำใหญ่ผ่านกลางแต่คูข้างถนนก็มีปลา แม้แต่พวกจิ้งก็พูดเหมือนกัน แต่อาจจะเปลี่ยนเป็นกุ้งหรืออะไรอย่างอื่น ที่ดีความผิด เพราะอ่านจารึกผิด อ่านแล้วไม่เข้าใจ

"เราไม่เคยเห็นหลักฐานเลยว่า มีตัวหนังสือไทยมาก่อนสมัยพ่อขุนรามคำแหง ทั้ง ๆ ที่มีคนไทยอยู่ตั้งแต่นาน ผ่านลงไปถึงกลันตัน จากอินเดีย คนไทยอาหม มาไทยใหญ่ ไทยลื้อ ลาว กว พวกญวน มีคนไทยอยู่เต็มไปหมด แต่ก็ไม่มีจารึกและไม่มีหลักฐานว่ามีลายสือไทยก่อนสมัยพ่อขุนรามคำแหงเลย

"ถ้าทำขึ้นมาเพื่อปกป้องอาณาเขตจากฝรั่ง ทำไมต้องเขียนด้วยตัวอักษรที่ใครก็อ่านไม่ออก ฝรั่งก็อ่านไม่ออก ไทยก็อ่านไม่ออก รัชกาลที่ ๔ เองเวลาทรงพระราชนิพนธ์ไปถึงฝรั่งก็ยังทรงแปลผิดตั้ง ๑๐ กว่าแห่งเป็นอย่างน้อย แล้วก็ยังมีบางตอนที่คนไทยยังอ่านไม่ออกและยังไม่เข้าใจจนบัดนี้ ในเมื่อไม่มีใครอ่านออกแล้วจะเอาไปโฆษณากับฝรั่งได้อย่างไร

"ทางวิทยาศาสตร์นั้นเขาได้พิสูจน์แล้ว เอาหินไปดูรอยขีด ผิวของหินถูกแดดถูกฝนมานานมาก ก็จะเกิดปฏิกิริยา มีออกไซด์มากกว่าผิวที่เพิ่งถูกแดดถูกฝนมาไม่นานนัก ปรากฏว่าความเปลี่ยนแปลงของผิวหิน รอยขีด พอ ๆ กับจารึกสมัยสุโขทัยหลักอื่น ๆ เช่น หลักที่ ๔ ซึ่งเป็นหินแบบเดียวกัน เราก็สรุปว่า รอยขีดนี้ทำในสมัยสุโขทัย ไม่ใช่เพิ่งทำขึ้นเมื่อสมัย ๑๕๐ ปีมานี้แน่ ๆ เพราะถ้ามาขีดใหม่ ส่วนที่สัมผัสกับบรรยากาศเพียง ๑๕๐ ปีจะมีออกไซด์น้อย พูด่าง ๆ คือเหล็กถูกฝนใหม่ ๆ สนิมเหล็กก็จะมึนน้อย ถ้าอยู่นานก็จะมึนมากขึ้น ทางวิทยาศาสตร์เขาสรุปแล้วว่ามันเป็นสมัยสุโขทัยแน่นอน เพียงแต่บอกไม่ได้ว่าอยู่รัชกาลไหน เพราะตามหลักสถิติ ตัวเลขที่คำนวณได้ จะต้องบวกหรือลบด้วยจำนวนปีที่คำนวณได้ตามหลักสถิติ เช่น รายได้ของครอบครัวชาวอีสานเฉลี่ยปีละ ๒,๐๐๐ บาท บวกหรือลบด้วย ๒๕๐ บาท รายได้จริงอาจจะเป็น ๑,๗๕๐ บาทถึง ๒,๒๕๐ บาทเป็นต้น"

ข้อสงสัย การตรวจพิสูจน์ศิลาจารึกหลักที่ ๑ ด้วยวิธีวิทยาศาสตร์ รายงานพิเศษ

ชัชวาล บุญปิ่น ภาควิชาฟิสิกส์ คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

"เมื่อนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาวิจัยด้วยวิธีวิทยาศาสตร์ มาพิจารณาร่วมกับข้อมูลที่ได้จากการศึกษาประวัติการค้นพบ และการเก็บรักษาศิลาจารึกหลักที่ ๑ ดูจะเป็นไปไม่ได้ที่ศิลาจารึกหลักที่ ๑ ถูกทำขึ้นในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น หรือในสมัยรัชกาลที่ ๔..."

ข้างต้นนี้คือ บทสรุปของงานวิจัยเรื่อง "การตรวจพิสูจน์ศิลาจารึกหลักที่ ๑ ด้วยวิธีวิทยาศาสตร์" ที่นักวิทยาศาสตร์จากกองพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ กรมศิลปากร ร่วมกับนักวิทยาศาสตร์จากกองวิเคราะห์ กรมทรัพยากรธรณี ได้ช่วยกันศึกษาค้นคว้าเพื่อพิสูจน์ข้อสงสัยที่มีมานานหลายทศวรรษแล้วว่า ศิลาจารึกหลักที่ ๑ ทำขึ้นในสมัยใดกันแน่

บทความทางวิชาการดังกล่าวตีพิมพ์ในนิตยสารศิลปากร ปีที่ ๓๔ เล่มที่ ๒ พ.ศ. ๒๕๓๔ หน้า ๘๗-๑๐๓ หลังจากเริ่มต้นวิจัยมาตั้งแต่ปี ๒๕๓๒ ผลการตรวจพิสูจน์ดังกล่าวได้รับความสนใจอย่างกว้างขวาง

ผมจำได้ว่า หลังจากนั้นไม่นาน มีการเชิญวิทยากรมานำเสนอผลงานวิจัยนี้ ที่สำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ คนฟังเต็มห้องประชุมทีเดียว ผมมีโอกาสดูฟังการบรรยาย และเห็นคล้อยตามว่าน่าจะเป็นเช่นนั้น มีนักวิชาการบางท่านลุกขึ้นกล่าวขอบคุณผู้วิจัยว่า ได้ช่วยคลี่คลายปมปัญหาที่คาใจแก่วงวิชาการด้านนี้มาเป็นเวลานานให้ลุล่วงไปได้

ต่อมาภายหลังเมื่อมีการถกเถียงเรื่องนี้คราใด ก็มักจะมีข้อโต้แย้งจากผู้เห็นว่าพ่อขุนรามคำแหงเป็นผู้สร้างศิลาจารึกหลักที่ ๑ ยกผลการวิจัยทางวิทยาศาสตร์มาอ้าง ว่าได้พิสูจน์ไว้แล้ว ดูเหมือนว่าคำตอบทางวิทยาศาสตร์จะจบแล้ว แน่นนอนแล้ว ชัดเจน ไม่มีอะไรจะต้องมาเถียงกันอีก บางท่านก็ถึงกับบอกว่า การตั้งข้อสงสัยว่าใครเป็นผู้สร้างศิลาจารึกหลักนี้ ระวังจะกลายเป็นผู้หมิ่นพระบรมเดชานุภาพ ของทั้งพ่อขุนรามคำแหง และรัชกาลที่ ๔ เอาเลยทีเดียว

เรื่องนี้ กลับมาเป็นประเด็นสาธารณะอีกครั้งหนึ่ง เมื่อองค์การยูเนสโกประกาศยกย่องให้ศิลาจารึกหลักที่ ๑ เป็น "มรดกแห่งความทรงจำโลก" มีข้อโต้แย้งถกเถียงปรากฏในหน้าหนังสือพิมพ์อีกครั้งในเดือนกันยายน ๒๕๔๖ ที่ผ่านมา

แน่นอนว่า เหตุผลจากการตรวจพิสูจน์ทางวิทยาศาสตร์ก็ถูกนำมาอ้างอีกครั้ง แต่ก็ไม่มีใครร่วมถกในประเด็นนี้ด้วย

ผมเพิ่งมาสนใจเอาเมื่อเกิดกรณีมรดกแห่งความทรงจำโลกนี้เอง ว่าประเด็นการพิสูจน์ทางวิทยาศาสตร์นั้นเป็นอย่างไร? พยายามตามหางานพิสูจน์ทางวิทยาศาสตร์ ก็ได้จากบทความตีพิมพ์ในนิตยสารศิลปากรดังกล่าวเพียงบทความเดียว ดังนั้นข้อสงสัยทั้งหมดของผม จะอิงจากผลการพิสูจน์ที่ตีพิมพ์เมื่อปี ๒๕๓๔ ฉบับนี้ เป็นหลัก

หลังจากที่ได้ศึกษางานวิจัย การตรวจพิสูจน์ศิลาจารึกหลักที่ ๑ ด้วยวิธีวิทยาศาสตร์ เท่าที่ผมพอจะจับประเด็นต่างๆ ได้แล้ว ผมพบว่าจริงๆ แล้วการพิสูจน์ทางวิทยาศาสตร์ยังมีได้จับตั้งที่เข้าใจกัน คือเข้าใจว่า พิสูจน์ได้แล้วว่าพ่อขุนรามคำแหงเป็นผู้สร้าง แต่ที่จริงไม่ใช่เช่นนั้น ขอให้ดูบทสรุปประโยคต่อจากที่ยกมาข้างบน

"แต่ทั้งนี้ มิได้หมายความว่า จะเป็นการยืนยันว่า ศิลาจารึกหลักที่ ๑ ทำขึ้นในสมัยพ่อขุนรามคำแหง อาจจะเป็นช่วงระยะเวลาใดเวลาหนึ่งในสมัยสุโขทัยก็ได้"

หมายความว่า ผลการพิสูจน์ด้วยวิธีวิทยาศาสตร์ ไม่ยืนยันว่าศิลาจารึกหลักที่ ๑ ทำในสมัยพ่อขุนรามคำแหง แต่บอกว่าเป็นไปไม่ได้ที่จะทำในสมัยรัตนโกสินทร์ ด้วยเหตุนี้เอง ใคร

ที่เอาผลการพิสูจน์ทางวิทยาศาสตร์ไปอ้างว่า ศิลาจารึกหลักที่ ๑ ทำโดยพ่อขุนรามคำแหง จึงไม่ตรงกับข้อสรุปของการพิสูจน์ดังกล่าว

จากนั้นผู้วิจัยระบุต่อไปจนจบข้อสรุปว่า

"การศึกษาวิจัยด้วยวิธีนี้ มิได้เป็นการกำหนดอายุของศิลาจารึก แต่เป็นการเปรียบเทียบวีรรอย และองค์ประกอบที่ผิวที่เปลี่ยนแปลงไป เนื่องจากกระบวนการสึกกร่อน ผุพัง สลายตัวของศิลาจารึกหลักที่ ๑ เทียบกับศิลาจารึกหลักอื่นๆ ของสุโขทัย และศิลาจารึกของรัตนโกสินทร์ (ถ้ามี) เป็นที่น่าเสียดายที่ยังค้นไม่พบศิลาจารึกหรือวัตถุโบราณสมัยรัตนโกสินทร์ที่ทำด้วยหินทรายแปงชนิดเดียวกันนี้ จึงยังไม่สามารถเปรียบเทียบให้เห็นข้อแตกต่างอย่างชัดเจน" (หน้า ๑๐๑)

ในการตรวจสอบนั้น ผู้วิจัยใช้ศิลาจารึกและโบราณวัตถุที่ทำจากหินทรายแปง (Calcareous siltstone) เช่นเดียวกับหลักที่ ๑ มาเป็นตัวเปรียบเทียบ คือ ศิลาจารึกหลักที่ ๔๕, ศิลาจารึกหลักที่ ๓, ศิลาจารึกภาษาขอม และภาษาไทย กล่าวถึงข้าขาวเพสสันดร ตัวอักษรสมัย พ.ศ. ๑๙๐๐ และพระแท่นมนังคศิลาบาตร

ผมเห็นว่า การยังไม่พบศิลาจารึกที่ทำในสมัยรัตนโกสินทร์ จากหินชนิดเดียวกันกับศิลาจารึกหลักที่ ๑ มาตรวจสอบเปรียบเทียบแบบเดียวกันนั้น เป็นสิ่งสำคัญมาก เพราะทราบได้ที่ยังไม่สามารถพิสูจน์ว่ามันแตกต่างอย่างไร ข้อพิสูจน์ว่าเหมือน ก็ยังเลื่อนลอยไม่หนักแน่น กล่าวคือ ผลการวิจัยที่ว่า วีรรอยที่เกิดจากการสึกกร่อน ผุพัง สลายตัวของผิวหิน ระหว่างศิลาจารึกหลักที่ ๑ คล้ายคลึงกับศิลาจารึกหลักที่รู้แน่ๆ ว่าทำในสมัยสุโขทัย แล้วจึงมาสรุปว่า น่าจะทำในสมัยสุโขทัย ไม่ใช่รัตนโกสินทร์ตอนต้น แต่กลับไม่มีวีรรอยการสึกกร่อนจากจารึกที่ทำในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้นมาเทียบนั้น เท่ากับว่าการศึกษาวิจัยยังไม่เสร็จ จึงไม่ควรสรุปว่า "...ดูจะเป็นไปไม่ได้ที่ศิลาจารึกหลักที่ ๑ ถูกทำขึ้นในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น..." หากจะสรุปโดยเคร่งครัดในหลักฐานควรจะบอก ว่า "ยังตอบไม่ได้ว่าสร้างในสมัยใด จนกว่าจะมีหลักฐานอื่นๆ นอกจากสมัยสุโขทัย มาตรวจสอบเสียก่อน" เป็นต้น เพราะถ้ามีศิลาจารึกหินทรายแปง ที่ทำในยุครัตนโกสินทร์ตอนต้นมาเทียบแล้ว เกิดพบว่าคล้ายกับศิลาจารึกหลักที่ ๑ ขึ้นมาอีก ย่อมเกิดคำถามแน่นอน

ด้วยเหตุนี้ที่ผู้วิจัยเองก็ "เสียดาย" ที่ยังค้นไม่พบศิลาจารึกสมัยรัตนโกสินทร์ ที่จะเอามาเทียบให้เห็นความแตกต่างได้ เพราะการทดลองเพื่อตรวจสอบจำเป็นต้องมีตัวเทียบ ตัวเทียบจะเป็นตัวที่ทำให้เราทราบได้ว่า มีอันอื่นเปลี่ยนไปอย่างไร ภายใต้เงื่อนไขเดียวกัน เมื่อเปรียบกับตัวเทียบ

ในห้องปฏิบัติการทางวิทยาศาสตร์ เมื่อเราจะวัดความเปลี่ยนแปลงของตัวทดลองใดๆ เราสามารถกำหนดตัวเปรียบเทียบหรือตัวควบคุม กับตัวที่จะแปรไป ภายใต้เงื่อนไขเวลาของการทดลองแบบเดียวกัน แล้วศึกษาว่าตัวแปรจะแปรไปอย่างไร เมื่อเทียบกับตัวควบคุม

แต่ในเรื่องศิลาจารึก เป็นเรื่องของระยะเวลาที่ยาวนานเป็นร้อยเป็นพันปี จะทำแบบในห้องทดลองไม่ได้ นั่นคือ จนถึงปัจจุบัน ยังไม่มีวิธีการทางวิทยาศาสตร์ใดๆ ที่จะสามารถวัดอายุของการจารึกลงบนศิลาว่าจารึกลงเมื่อใดโดยตรงได้* วิธีที่จะหาอายุ มักจะเป็นการหาร่องรอยของการผุพังอยู่กับที่ (Weathering) ซึ่งอาจจะพอเป็นร่องรอยในการวิเคราะห์ได้บ้าง แต่ไม่สามารถระบุเวลาที่แน่นอน ส่วนใหญ่มักจะใช้วิธีเปรียบเทียบกับการผุพังของศิลาจารึกที่ทำจากหินชนิดเดียวกันและอยู่ในสภาพแวดล้อมเดียวกันมาตลอดระยะเวลาหลายร้อยหลายพันปีนั้น

ดังนั้นรายงานการตรวจพิสูจน์ฉบับนี้จึงระบุสิ่งที่ไม่สามารถทำได้ดังต่อไปนี้ "แต่ถ้าจะให้พิสูจน์ว่าศิลาจารึกหลักที่ ๑ ทำขึ้นหลังจากศิลาจารึกหลักอื่นๆ ของสุโขทัย เป็นเวลานานเท่าใด คงจะพิสูจน์ไม่ได้..." และ "บอกไม่ได้ว่าหินนั้นๆ ถูกสกัดมาใช้งานเมื่อใด" (หน้า ๘๘) เพราะในเรื่องการกำหนดอายุของหินด้วยวิธีทางธรณีวิทยานั้น จะบอกเพียงอายุของหินที่ใช้ทำศิลาจารึกว่าเกิดขึ้นมากี่ร้อยล้านปีมาแล้ว แต่บอกไม่ได้ว่าถูกสกัดมาใช้เมื่อใด นี่คือขีดจำกัดที่ผมกล่าวมาตั้งแต่ต้น เป็นการเสนอประเด็นของงานวิจัยว่า การวิจัยนี้ต้องการหาอะไร? และมีขีดจำกัดไม่สามารถหาอะไรได้บ้าง? มีข้อสรุปอย่างไร? ข้อสรุปที่นำมาใช้อ้างในภายหลังไม่ตรงกับข้อสรุปของการวิจัยอย่างไร? เป็นต้น

ต่อไปผมจะศึกษาการตั้งสมมติฐาน, การทดลองตรวจสอบ, การแสดงผล และการวิเคราะห์ข้อมูลที่น่ามาเป็นผลสรุปรงานตรวจสอบทางวิทยาศาสตร์นั้น

สงสัยการพิสูจน์ทางวิทยาศาสตร์

ดังได้กล่าวแล้วว่าผู้วิจัยศึกษาเปรียบเทียบวีรร้อยที่เกิดจากการสึกกร่อน และองค์ประกอบทางเคมีบนผิวของศิลาจารึกสมัยสุโขทัย กับศิลาจารึกหลักที่ ๑ โดยอาศัยหลักที่ว่าหินที่อยู่กลางแจ้งเป็นเวลานานหลายร้อยปี ย่อมสึกกร่อนมากกว่าหินที่อยู่กลางแจ้งเป็นเวลาสั้นๆ หรืออาจไม่ได้อยู่กลางแจ้งเลย ผู้วิจัยได้ตั้งสมมติฐานไว้ดังนี้

"ถ้าศิลาจารึกหลักที่ ๑ ทำขึ้นในสมัยสุโขทัย จะมีระยะเวลาที่ถูกทอดทิ้งอยู่กลางแจ้งเป็นเวลานานกว่า ๕๐๐ ปี ก่อนที่จะถูกเคลื่อนย้ายมาเก็บรักษาในกรุงเทพฯ และการที่พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงพบศิลาจารึกหลักนี้โดยง่ายภายในระยะเวลาอันสั้น แสดงว่าขณะที่ถูกพบ ศิลาจารึกหลักนี้ไม่ได้อยู่ใต้ดิน และอาจจะไม่เคยอยู่ใต้ดินเลยก็ได้ เพราะฉะนั้นผิวของศิลาจารึกหลักที่ ๑ น่าจะมีวีรร้อยที่เกิดจากการสึกกร่อน เนื่องจากสภาวะแวดล้อมทางธรรมชาติและการเปลี่ยนแปลงองค์ประกอบทางเคมี ใกล้เคียงกับศิลาจารึกหลักอื่นๆ ที่ทำขึ้นในสมัยสุโขทัย โดยมีข้อแม้ว่าต้องเป็นหินชนิดเดียวกัน มีองค์ประกอบทางเคมีใกล้เคียงกัน และอยู่ในสภาพแวดล้อมคล้ายคลึงกัน

แต่ถ้าศิลาจารึกหลักที่ ๑ ถูกทำขึ้นในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น ประมาณ ๑๕๐ ปีมาแล้ว หลังจากทำเสร็จไม่นานก็นำมาเก็บรักษาในที่ร่มมาโดยตลอด เพราะฉะนั้น วีรร้อยการสึกกร่อน และองค์ประกอบทางเคมีบนผิวของศิลาจารึกหลักนี้ย่อมจะแตกต่างจากศิลาจารึกหลักอื่นๆ ที่ทำขึ้นในสมัยสุโขทัย ซึ่งถูกทอดทิ้งอยู่กลางแจ้งเป็นเวลานานหลายร้อยปีอย่างแน่นอน"

จากสมมติฐานที่ผมยกมา มีข้อน่าสังเกตกรณีที่ผู้วิจัยตั้งใจทฤษฎีว่า

ถ้าจารึกหลักที่ ๑ ทำในสมัยสุโขทัย ก็น่าจะอยู่กลางแจ้งมา ๕๐๐ กว่าปี และตอนที่พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวไปพบนั้น ก็พบใต้โดยง่าย น่าจะอยู่บนดิน ฉะนั้นผิวของศิลาจารึกน่าจะมียูเรียมการสึกกร่อน และการเปลี่ยนแปลงองค์ประกอบทางเคมี ใกล้เคียงกับศิลาจารึกหลักอื่นๆ ที่ทำโดยหินชนิดเดียวกัน และรู้แน่ว่าทำในสมัยสุโขทัยเช่นกัน

แต่ถ้าศิลาจารึกหลักที่ ๑ ทำในต้นรัตนโกสินทร์ เมื่อดูประวัติการพบก็น่าจะอยู่กลางแจ้งไม่กี่ปี ก็นำมาไว้ในร่ม ดังนั้นวีรร้อยการเสื่อมสลายจะต้องแตกต่างจากศิลาจารึกสุโขทัย

ต่อสมมติฐานเช่นนี้ ผมสงสัยว่า อะไรก็ตามที่เกี่ยวข้องกับหินนั้น การบอกความเปลี่ยนแปลงของวีรร้อยที่เกิดจากการสึกกร่อน จะบอกช่วงห่างของระยะเวลาได้แค่ไหน จึงเห็นความแตกต่างได้

ประเด็นก็คือ ปรากฏการณ์การผุพังอยู่กับที่ มีลักษณะไม่เป็นเชิงเส้น (Non-linear) คือ มีความสัมพันธ์กับองค์ประกอบต่างๆ แบบไม่ตรงไปตรงมา และตัววัตถุคือหินนั้น ไม่เป็นสารเนื้อเดียวกัน (Heterogeneous) ด้วยเหตุนี้จึงยากที่จะบอกว่า การผุพังแปรผันตรงกับเวลา กล่าวคือเป็นไปได้อย่างไรที่ไม่เมื่อเวลาผ่านไประยะหนึ่ง การเปลี่ยนแปลงของแต่ละหลัก จะเข้าใกล้กันมากขึ้นจนไม่สามารถบอกความแตกต่างได้

ยกตัวอย่างเช่น เมื่อทำจารึกบนหินมาหลักหนึ่งแล้ว ต่อมาอีก ๑๐ ปี ทำอีกหลักหนึ่งด้วยหินชนิดเดียวกัน ถ้าตรวจพิสูจน์ในขณะนั้น ย่อมจะเห็นความแตกต่างระหว่างสองหลักได้ แต่เมื่อเวลาผ่านไป ๓๐๐ ปี จารึกทั้งสองหลัก มีอายุ ๓๑๐ ปี และ ๓๐๐ ปี จะเริ่มบอกความแตกต่างไม่ได้ว่าหลักนี้อายุ ๓๑๐ ปี อีกหลักอายุ ๓๐๐ ปี

ประเด็นของผมก็คือ เป็นตัวเลขอะไรที่จะเริ่มบอกไม่ได้ เช่น ๓๕๐ ปี กับ ๒๐๐ ปี หรือ ๕๐๐ ปี กับ ๒๐๐ ปี นี่คือการไม่เป็นเชิงเส้นของกระบวนการผุพัง เพราะฉะนั้น ในช่วงของเวลาแค่นี้ร้อยปี อาจไม่แตกต่างกันก็ได้ ถ้ายังไม่มีเครื่องมือหรือวิธีการที่แม่นยำพอจะแยกความแตกต่างนั้นได้ นี่คือข้อสงสัยของผม

ประเด็นต่อมาก็คือ ในสมมติฐานของผู้วิจัยที่บอกว่า ถ้าจารึกหลักที่ ๑ ทำขึ้นในสมัยสุโขทัย จะมีระยะเวลาถูกทอดทิ้งอยู่กลางแดดกว่า ๕๐๐ ปี เพราะการที่ไปพบได้โดยง่ายก็แสดงว่า ไม่ได้อยู่ใต้ดิน และอาจไม่เคยอยู่ใต้ดินเลย ตรงนี้ผมเห็นว่า ไม่สามารถสรุปเช่นนี้ได้ ระยะเวลา ๕๐๐ ปี เป็นระยะเวลาที่ยาวนาน จนไม่สามารถบอกได้เลยว่ามันอยู่ในสภาพอย่างไรมาบ้าง รู้เพียงแต่ว่า ไปพบอยู่บนดินเมื่อ พ.ศ. ๒๓๗๖ เท่านั้น (ประวัติการค้นพบศิลาจารึกหลักที่ ๑ ก็ยังเป็นข้อถกเถียงอยู่ว่าพบจริงหรือไม่ แต่เนื่องจากเป็นประเด็นทางประวัติศาสตร์ จึงขอยกไว้ก่อน ไม่น่ามากล่าวในที่นี้)

การตั้งสมมติฐานแบบนี้ จึงดูเป็นการเจาะจงที่จะให้เงื่อนไขว่า อันหนึ่งอยู่กลางแดดกลางฝนกว่า ๕๐๐ ปี ส่วนอีกอันหนึ่ง ถ้าทำในสมัยต้นรัตนโกสินทร์ก็ต้องอยู่ในร่มมาเป็นเวลา ๑๕๖ ปี ก่อนทำวิจัย

อย่างไรก็ตาม เมื่อผมดูภาพศิลาจารึกหลักที่ ๑ กับหลักที่ ๓ และหลักที่ ๔๕ แล้ว กลับพบว่า จารึกหลักที่ ๑ ดูใหม่กว่าและสมบูรณ์กว่าอีกสองหลักมากทีเดียว

ข้อสงสัยต่อมาก็คือ การเสนอผลจากการถ่ายภาพด้วยกล้องจุลทรรศน์แบบต่างๆ แล้วเปรียบเทียบภาพถ่ายนั้น ภาพส่วนหนึ่งใช้กล้องจุลทรรศน์แบบโพลาริซซ์ เพื่อดูความแตกต่างของปริมาณแคลไซต์ที่ผิวหิน กับส่วนที่อยู่ด้านในของผิวนั้น โดยเรียกผิวที่อยู่ด้านนอกโดนแดดลม สัมผัสกับสภาพแวดล้อมภายนอกว่า ด้านที่expose และเรียกด้านในถัดเข้าไป ด้านที่ยังไม่สัมผัสกับสภาพแวดล้อมว่า ด้านที่ไม่ถูก expose แล้วนำเสนอ ทั้งของจารึกหลักที่ ๑, ๓, ๔๕ และหลักที่กล่าวถึงชีผ้าขาวเพสสันดร ให้เห็นถึงการลดลงของปริมาณแคลไซต์ ระหว่างผิวที่ expose กับไม่ expose ซึ่งเมื่อผมสังเกตดูก็เห็นว่ามันลดลง แต่ขณะเดียวกันภาพของแต่ละหลักก็มีลักษณะเฉพาะของตนเอง

ในการแสดงภาพ อีกส่วนหนึ่งนั้น ผู้วิจัยใช้ภาพถ่ายจากกล้องจุลทรรศน์อิเล็กตรอนแบบส่องกราด (Scanning Electron Microscope : SEM) เมื่อนำมาเปรียบเทียบกัน ผมเห็นว่ายังลึกลับอยู่

ถ้านำมาเขียนเป็นตารางภาพ ที่ผู้วิจัยนำเสนอ จะได้ดังนี้

โบราณวัตถุ ภาพชั้นผิว หลักที่ ๑ หลักที่ ๓ หลักที่ ๔๕ พระแท่นมณีคศิลาบาตร

ด้านที่ expose ภาพขยาย ๓,๕๐๐ เท่า ภาพขยาย ๑,๐๐๐ เท่า ภาพขยาย ๑,๐๐๐ เท่า ไม่มี เพราะไม่ได้รับอนุญาตให้สกัดออกมา

ที่ไม่ถูก expose ไม่มีแสดง ภาพขยาย ๑,๕๐๐ เท่า ไม่มีแสดง ภาพขยาย ๑,๐๐๐ เท่า

จะเห็นว่า ภาพถ่ายด้วย SEM นั้น นำมาแสดงให้ดูด้วยกำลังขยายไม่เท่ากัน เช่น ด้านที่ expose ของหลักที่ ๑ ใช้ภาพกำลังขยาย ๓,๕๐๐ เท่า ขณะที่ หลักที่ ๓ และหลักที่ ๔๕ ใช้ภาพกำลังขยาย ๑,๐๐๐ เท่า

ขณะเดียวกัน ด้านที่ไม่ถูก expose ของหลักที่ ๑ และหลักที่ ๔๕ ไม่มีมาแสดงให้ดู คงเหลือแต่ภาพจากหลักที่ ๓ และจากพระแท่นมณีคศิลาบาตรเท่านั้น แต่หลักที่ ๓ ก็ขยายเสีย ๑,๕๐๐ เท่า ขณะที่พระแท่นมณีคศิลาบาตร ขยาย ๑,๐๐๐ เท่า

สรุปแล้วภาพจากกล้องจุลทรรศน์อิเล็กตรอนแบบส่องกราดไม่สามารถนำมาเทียบกับอะไรได้ เป็นแต่แสดงไว้เฉยๆ

อันนี้อาจเกิดจากปัญหาการคัดรูปมาตีพิมพ์ก็ได้ แต่จริงๆ แล้วควรคัดรูปที่มีกำลังขยายเท่ากันมาพิมพ์เทียบกันให้ดู เช่น ถ้าจะเทียบให้เห็นที่ ๓,๕๐๐ เท่า ก็ถ่าย ๓,๕๐๐ เท่า ให้เหมือนกันหมด จะได้ตัดประเด็นเรื่องกำลังขยายไม่เท่ากันออกไปได้ เรื่องนี้ก็จะเป็นข้อหนึ่งที่ผมสงสัย

การทดลองที่ถือว่าสำคัญอีกวิธีหนึ่งของงานวิจัยนี้ ก็คือ การใช้เครื่อง Energy Dispersive X-rays Spectrometer มาตรวจวิเคราะห์ปริมาณแร่ธาตุบนผิวของตัวอย่าง ทั้งส่วนที่ expose และ ไม่ได้

expose โดยอาศัยหลักที่ว่า เมื่อยิ่งลำแสงอิเล็กตรอนจากกล้องจุลทรรศน์อิเล็กตรอนแบบส่องกราด ไปยังผิวของ ตัวอย่าง ลำแสงอิเล็กตรอนจะทำให้เกิดรังสีเอกซ์ (X-ray) ที่มีพลังงานต่างๆ ขึ้นอยู่กับ ชนิดของธาตุที่เป็นองค์ประกอบ ซึ่งเมื่อวัดพลังงานของรังสีเอกซ์ที่เกิดขึ้น จะสามารถคำนวณหา ปริมาณแร่ธาตุที่เป็นองค์ประกอบบนจุดเล็กๆ แต่ละจุดบนตัวอย่างได้

เมื่อผู้วิจัยเปรียบเทียบผลการวิเคราะห์หลายๆ จุดบนตัวอย่างแต่ละตัวอย่าง แล้วหาค่าเฉลี่ย ก็พบว่า ผิวของศิลาจารึกหลักที่ ๑ หลักที่ ๓ หลักที่ ๔๕ และหลักที่กล่าวถึงชีผ้าขาวเพสสันดร ด้านที่ expose ต่อสถานะแวดล้อม มีปริมาณแร่และธาตุ แตกต่างจากด้านที่ไม่ expose ในสัดส่วนที่ผู้วิจัย ระบุว่าใกล้เคียงกันทั้ง ๔ หลัก ดังนี้

- ปริมาณซิลิกอน (Si) และซิลิกา (SiO₂) ซึ่งเป็นองค์ประกอบของแร่ควอตซ์ ที่ผิวด้านนอกของ ตัวอย่าง สูงกว่าด้านใน (ที่ไม่ expose) ประมาณ ๓-๑๐%
- ปริมาณอะลูมิเนียม (Al) และอะลูมินา (Al₂O₃) ซึ่งเป็นองค์ประกอบที่สำคัญของแร่เฟลด์สปาร์และ แร่คลอไรต์ ที่ผิวด้านนอกของตัวอย่าง ต่ำกว่าด้านใน ประมาณ ๒-๑๐%
- ปริมาณแคลเซียม (Ca) และแคลเซียมออกไซด์ (CaO) ซึ่งเป็นองค์ประกอบหลักของเนื้อประสาน ที่ผิวด้านนอกต่ำกว่าด้านใน ประมาณ ๓-๑๐%

ผมเห็นว่าประเด็นนี้น่าสนใจ กล่าวคือ ผู้วิจัยพยายามบอกว่าทั้งหลักที่ ๑, หลักที่ ๓, หลักที่ ๔๕ และ หลักที่กล่าวถึงชีผ้าขาวเพสสันดร มีสัดส่วนการเพิ่มและลดของแร่ธาตุบางตัว ในลักษณะเดียวกัน จึง น่าจะบอกได้ว่า ทั้ง ๔ หลัก ทำในสมัยเดียวกัน คือสมัยสุโขทัย

แต่ผมสงสัยวิธีการสรุปแบบนี้ กล่าวคือ เป็นที่ทราบกันดีว่า ศิลาจารึกหลักที่ ๔๕ ที่เรียกว่า ศิลาจารึก ปู่ขุนจิตขุนจวดนั้น หน่วยเขตแต่ง กองโบราณคดี กรมศิลปากร "ขุดพบ" ได้ที่ริมเสาเบ็องขวาหน้า วิหารกลาง ด้านหลังของวิหารสูง ในวัดมหาธาตุ จังหวัดสุโขทัย เมื่อพุทธศักราช ๒๔๙๙ นั่นคือหลัก ที่ ๔๕ จมดินมานานเท่าใดไม่ทราบ เพิ่งขุดขึ้นก่อนจะตรวจสอบทางวิทยาศาสตร์ ในปี พ.ศ. ๒๕๓๒ แค ๓๓ ปี เท่านั้น แต่ผลการตรวจยังไปใกล้เคียงกับหลักที่ ๑ ซึ่งสมมติฐานบอกว่า ถ้าสร้างในสมัย สุโขทัย ก็ต้องอยู่กลางแดดกลางฝนนานถึง ๕๐๐ ปี ก่อนจะมาอยู่ในร่ม

ลองคิดว่าหลักหนึ่งเพิ่งขึ้นมายูบนดินได้ ๓๓ ปี อีกหลักอยูบนดิน ๕๐๐ ปี และมาอยู่ในร่ม ๑๕๐ กว่าปี กลับมาเหมือนกัน แสดงว่าต้องมีปัญหาอะไรบางอย่าง

ปัญหานั้นก็คือ ความน่าเชื่อถือของตัวเลข ๓-๑๐%, ๒-๑๐% หมดไปในทัศนะของผม กล่าวคือ ปริมาณแร่ธาตุบางชนิดที่ลดลง ๒-๑๐%, ๓-๑๐% ของผิวด้านนอกเทียบกับผิวด้านใน และบางชนิด ดูเหมือนเพิ่มขึ้น ๓-๑๐% นั้น ไม่สามารถนำมาสรุปว่า มันควรจะสร้างในสมัยเดียวกันได้ เพราะ เงื่อนไขแวดล้อมของตัวจารึก ต่างกันอย่างชัดๆ ค่า ๒-๑๐% จึงเป็นค่าที่กว้างเกินกว่าที่จะนำมา ตีความได้ แม้แต่ถ้าพบว่ามีค่าแค่ ๕% เท่ากันพอดี ยังต้องมีประเด็นวิเคราะห์อื่นๆ เพิ่มเติมอีกมาก

อย่าลืมว่าจารึกแต่ละหลักแม้จะทำจากหินทรายแป็งเหมือนกัน แต่องค์ประกอบภายในแตกต่างกัน มันไม่เป็นเนื้อเดียวกัน (Heterogeneous) ดังได้กล่าวไว้แล้ว

ผมกลับสรุปได้ในทางตรงกันข้าม ว่า ค่า ๒-๑๐% นั้นไม่สามารถจำแนกแยกแยะความแตกต่าง ระหว่างหลักหนึ่งที่จมดินอยู่ กับอีกหลักที่อยู่กลางแจ้งได้ และด้วยเหตุนี้ ผลการวิเคราะห์ที่ได้จึง กลายเป็นข้อห้กลางวิธีพิสูจน์นี้เสียเอง

ชวนเยาวชนสนใจวิทยาศาสตร์ศิลาจารึก

มีการทดลองที่ผู้วิจัยต้องการพิสูจน์ให้แน่ชัดขึ้น กล่าวคือ ได้สกัดส่วนหนึ่งของตัวอักษรส่วนหางของ "ล" บนด้านที่ ๓ ของศิลาจารึกหลักที่ ๑ แล้วนำมาตัดและขัดเป็นแผ่นหินบาง แล้วตรวจสอบด้วย กล้องจุลทรรศน์แบบโพลาไรซ์ เพื่อดูว่าผิวของหินตรงร่องที่เกิดจากการแกะสลักตัวอักษรนั้นมีการ

เปลี่ยนแปลง ล่องค้ประกอบในลักษณะเดียวกันกับผิวส่วนอื่นๆ (ที่ไม่มีตัวอักษร) ของศิลาจารึกหลักที่ ๑ หรือไม่

ผลปรากฏว่า ปริมาณแคลไซต์ลดลงมาใกล้เคียงกัน

ผู้วิจัยสรุปว่า การแกะสลักตัวอักษร น่าจะทำในช่วงเดียวกัน หรือใกล้เคียงกันกับการสกัดหินออกมา

การพิสูจน์นี้ ผู้วิจัยต้องการตัดข้อสงสัยที่ว่า อาจมีผู้พบแท่งหินนี้ที่สุโขทัย แต่ไม่มีค่าจารึก แล้วนำมาจารึกขึ้นทีหลัง

ตรงนี้ ผมเพียงแต่ตั้งข้อสังเกตว่า เราไม่ทราบวาระเวลาห่างกันเท่าใด ที่วิธีการตรวจแบบนี้จะบ่งบอกความแตกต่างได้ เช่น ที่ได้ตั้งคำถามไว้แล้วว่า สกัดมาแล้วจารึกเลย หรือ ๕ ปีค่อยจารึก หรือ ๕๐ ปีค่อยจารึก เมื่อเวลาผ่านไปนานเท่าใด จึงเริ่มจะบอกความแตกต่างไม่ได้อีกต่อไป

ข้อที่ผมเห็นว่าสำคัญที่สุด คือ การไม่มีจารึกที่ทำด้วยหินทรายแบ่งชนิดเดียวกัน แต่ทำในสมัยต้นอยุธยา, กลางอยุธยา, ปลายอยุธยา และต้นรัตนโกสินทร์มาเปรียบเทียบกัน

ทราบแต่ที่ยังไม่มีการตรวจสอบกับสิ่งที่ถูกตั้งข้อสงสัย ผมเห็นว่า การพิสูจน์ยังไม่สำเร็จ ยังต้องช่วยกันศึกษาค้นคว้าต่อจากสิ่งที่ผู้วิจัยได้ใช้ความพยายามในการเริ่มต้นมาแล้วต่อไป

ถึงตรงนี้ ผมอยากเสนอให้

๑. สถาบันการศึกษาหรือสถาบันวิจัย ที่มีเครื่องมืออุปกรณ์ ไม่ว่าจะเป็นกล้องจุลทรรศน์อิเล็กตรอน, X-ray fluorescence, X-ray Diffraction Analysis ฯลฯ และนักวิทยาศาสตร์ที่สนใจจะศึกษาวิจัยเรื่องนี้ ได้ช่วยกันออกความคิดเห็นวิธีการตรวจสอบหาอายุของการจารึกหลักที่ ๑ โดยวิธีไม่ทำลายเนื้อสาร (Non-Destructive Testing : NDT) และโดยใช้หินตัวอย่างที่ทางกรมศิลปากรได้สกัดออกมาวิจัย (ซึ่งคิดว่าน่าจะเก็บไว้) ไปศึกษาตามวิธีการและเทคนิควิธีตามที่คิดออกแบบ ให้แต่ละแห่งแยกกันทำวิจัยอย่างอิสระ แล้วนำผลมาเสนอต่อสาธารณะร่วมกัน น่าจะเป็นประโยชน์มาก และ

๒. ประกาศให้เยาวชนและผู้สนใจทั่วไป ได้เสนอความคิดเห็น จะหาวิธีการศึกษาว่า ศิลาจารึกหลักที่ ๑ นี้ จารึกขึ้นเมื่อใด จัดเป็นกิจกรรมขึ้นในโอกาสสำคัญ เช่น ทำเป็นโครงการวิทยาศาสตร์ในงานสัปดาห์วิทยาศาสตร์แห่งชาติ ไม่น่ว่าเราอาจจะได้ความคิดดีๆ จากเยาวชนอย่างนึกไม่ถึงก็ได้

วิธีการเปิดให้แสดงความคิดเห็นอย่างอิสระ จะส่งเสริมให้เยาวชนได้สนใจเรียนรู้ประวัติความเป็นมาของสิ่งของอย่างกระตือรือร้น อย่างมีชีวิตชีวา อย่างรู้สึกมีส่วนร่วมเป็นเจ้าของ เราสามารถจัดให้เป็นกิจกรรมหนึ่ง ในการเฉลิมฉลองมรดกแห่งความทรงจำของโลกอย่างมีคุณค่าได้ และน่าจะช่วยกันสร้างสรรค์บรรยากาศแบบนี้ให้เกิดขึ้นในสังคม

กรณีศิลาจารึกหลักที่ ๑ ยังมีอะไรน่าสนใจ ติดตามศึกษาค้นคว้าอีกมาก โดยเฉพาะการพิสูจน์ทางวิทยาศาสตร์ เป็นแค่เพียงเริ่มต้น มาถึงจุดที่ไม่ยืนยันว่าศิลาจารึกหลักนี้ทำในสมัยพ่อขุนรามคำแหงเท่านั้น ยังไม่จบ ขณะเดียวกันการค้นคว้าหาหลักฐานจากศาสตร์อื่นก็รุดหน้าไปมากแล้ว

ขอขอบคุณผู้วิจัยที่ทำให้เรื่องของวิทยาศาสตร์มาสัมพันธ์กับสังคมและวัฒนธรรม โดยมีความจริงเป็นเป้าหมาย มิใช่มีแต่วิทยาศาสตร์ที่ทำหน้าที่รับใช้อำนาจ ไม่ว่าจะป็นอำนาจรัฐหรืออำนาจของบริโภคนิยมที่มีแต่จะบิดเบือนและทำลายความจริงอยู่ตลอดเวลา

เชิงอรรถ

* ผู้สนใจศึกษาวิธีการตรวจสอบวัตถุโบราณด้วยวิธีวิทยาศาสตร์ ดูได้จาก website ของ The British Museum ในส่วนของ The Department of Scientific Research <http://www.thebritishmuseum.ac.uk/science/index.html>

จากบทความเรื่อง “ศิลาจารึกหลักที่ ๑ กับปัญหา
ชนวนรัชกาลที่ ๓-๔” พิมพ์เขียวสำหรับอนาคตที่นำมาใช้
งานไม่ได้” ของคุณไมเคิล ไรท์ ในหนังสือศิลปวัฒนธรรม
ปีที่ ๒๑ ฉบับเดือนกรกฎาคม ๒๕๔๓

ใจความโดยสรุปก็คือ คุณไมเคิล ไรท์ ต้องการเสนอ
ความเห็นที่ ศิลาจารึกหลักที่ ๑ สร้างขึ้นสมัยรัชกาลที่ ๓
โดยพระภิกษุเจ้าฟ้ามงกุฏ (รัชกาลที่ ๔) กับผู้รับและสานุศิษย์
ของพระองค์ โดยนำเหตุการณ์การขยายอำนาจของจักร
วรรดินิยมอังกฤษเข้ามาสู่ดินแดนประเทศไทยในสมัย

อักษรอีสานล้านช้าง อักษรมอญโบราณ และอักษรขอม
โบราณ ที่เป็นอักษรต้นแบบของอักษรพ่อขุนรามฯ) เรื่องตัว
อักษรนี้ผมจะกล่าวชี้แจงตอนท้าย

ตอนนี้ผมจะกล่าวถึงการล่าอาณานิคมของจักรวรรดิ
นิยมอังกฤษ ที่คุณไมเคิล ไรท์ นำมาอธิบายเป็นเหตุผลว่า
ปัญญาชนและชนชั้นผู้ปกครองไทยต้องการจะแสดงหลัก
ฐานให้นานาชาติรู้ถึงความมีอารยธรรมของไทยมาช้านาน
อย่างน้อยสมัยสุโขทัย โดยสร้างศิลาจารึกหลักที่ ๑ ไว้ และ
นำมาแสดงให้ฝรั่งรู้และเข้าใจว่าชนชาติไทยนั้นมามีอารยธรรม

อย่างทันสมัยมาเนิ่นนาน
เพื่อฝรั่งจะได้เกรงใจยิ่งขึ้น
ใจไว้บ้าง ไม่ผลิผลามส่งกอง
ทัพเข้ายึดเมืองไทยเหมือน

ศิลาจารึกพ่อขุนรามคำแหง (หลักที่ ๑)

ไมเคิล ไรท์ เสนอว่าจารึกพ่อขุนรามคำแหง
สร้างขึ้นเมื่อยุคต้นรัตนโกสินทร์ ราวรัชกาลที่ ๓-๔
แต่ ธวัช ปุณโณทก ไม่เห็นด้วย
เพราะจารึกพ่อขุนรามคำแหงนั้น
ไม่มีผู้ใดปลอมแปลงได้
ที่ว่าสร้างขึ้นสมัยรัชกาลที่ ๓-๔ นั้น
เป็นเพราะความเข้าใจเขวของนักวิชาการหัวก้าวหน้า
ที่ใช้หลักฐานไขว้เขวและสับสน

ไม่มีปัญญาชนผู้ใดปลอมได้

ธวัช ปุณโณทก

ประเทศพม่าและมาเลเซีย

เหตุผลข้างต้นนั้นเป็นความเห็นของคุณไมเคิล ไรท์
โดยใช้แนวความคิดของคนปัจจุบันไปส่องหาอดีต ซึ่งนัก
วิชาการเราทำผิดพลาดกันมานานแล้ว ทำไมไม่อธิบายอดีต
โดยวิธีคิดแบบโบราณว่าคนสมัยนั้นเขาคิดกันอย่างไร เขา
เข้าใจเหตุการณ์ของเขาอย่างไร สังคมของเขาเป็นอย่างไร
โดยใช้ข้อเขียนของคนสมัยนั้นเป็นหลักฐานในการอธิบายไม่
ถูกต้องกว่าหรือ

คุณไมเคิล ไรท์ ก็ทราบดีว่ากำลังกองทัพเรืออังกฤษ
สมัยพระนางเจ้าวิกตอเรียขึ้นเกรียงไกรเพียงไร เพียงแค่
ปัญญาชนไทยเสนอว่าชนชาติไทยมามีอารยธรรมทันสมัย (ดัง
เนื้อความในศิลาจารึกหลักที่ ๑) เพียงเท่านั้นจะชะลอการ
ปฏิบัติการของกองทัพเรือได้อย่างไร ไม่มีเหตุผลพอเพียง
ดังตัวอย่างอังกฤษรู้จักชาวอียิปต์ว่ามีอารยธรรมรุ่งเรืองมา
แต่โบราณเป็นอย่างดี ไม่เห็นว่ากองทัพเรืออังกฤษจะยก
เว้น ยังปฏิบัติการช่วงชิงอียิปต์มาจากฝรั่งเศส ดังที่ทราบ
กันทั่วไป

ฉะนั้นการที่ประเทศไทยพันปากเหยี่ยวปากกามาได้
ในสมัยนั้น น่าจะด้วยเหตุผลอื่นๆ และที่แน่นอนก็ไม่ใช่
เพราะปัญญาชนไทยสร้างศิลาจารึกหลักที่ ๑ ดังที่คุณ
ไมเคิล ไรท์ พยายามอธิบายโดยนำมาผูกพันกับศิลา
จารึกหลักที่ ๑ ซึ่งไม่มีเหตุผลที่มีน้ำหนักพอจะรับฟังได้

รัชกาลที่ ๓ มาอธิบายว่าปัญญาชนและชนชั้นปกครองของ
ไทยเริ่มกังวลถึงความมั่นคงของชาติ จึงได้สร้างรัฐในอุดม
คติของไทยเรียกว่า “สุโขทัย” และบันทึกในศิลาจารึกหลัก
ที่ ๑

พูดง่าย ๆ ว่า ศิลาจารึกพ่อขุนรามคำแหงสร้างขึ้น
สมัยรัชกาลที่ ๓ นี้เอง

เรื่องศิลาจารึกหลักที่ ๑ สร้างปลอมขึ้นสมัยรัชกาลที่
๓ นั้นมีผู้เสนอมาเมื่อ ๑๐ กว่าปีมาแล้ว ในครั้งนั้นได้มีการ
จัดเวทีสัมมนาถกเถียงกันหลายครั้งหลายคราระหว่างนัก
วิชาการที่เห็นด้วยและคัดค้าน เรื่องราวก็น่าจะจบลงไปแล้ว
(แต่ยังไม่มีผู้ใดสรุปได้ชัดเจน) ต่างฝ่ายต่างก็มีเหตุผลแต่
ไม่มีหลักฐานด้านศิลาจารึก โดยเฉพาะรูปอักษรสมัยสุโขทัย
(อักษรพ่อขุนรามฯ อักษรสมัยพระเจ้าลิไท อักษรภาคเหนือ

หากคุณไมเคิล ไรท์ จะอธิบายเหตุการณ์สมัยรัชกาลที่ ๓ น่าจะใช้หลักฐานจากหนังสือ "Narrative of a Residence in Siam" ของ เฟรเดอริก อาร์เธอร์ นีล เป็นนักเผชิญโชคชาวอังกฤษที่เข้ามาทำงานในประเทศไทย พ.ศ. ๒๓๘๓-๒๓๘๔ และเคยรับราชการกรมทหารม้า ตำแหน่งราชองครักษ์ของเจ้าฟ้าจุฑามณีด้วย หรือบันทึกรายวันของ Sir John Browning อัครราชทูตรัฐบาลอังกฤษเข้ามาทำสัญญาค้าขายที่เรียกว่า "สนธิสัญญาบาวริง" ในสมัยรัชกาลที่ ๔ (พ.ศ. ๒๓๙๘) หนังสือทั้งสองเล่มเป็นบันทึกส่วนตัวของอัครราชทูตและปัญญาชนอังกฤษซึ่งเข้ามาอยู่ในกรุงเทพฯ เห็นเหตุการณ์และรู้จักปัญญาชนไทยและวัฒนธรรมไทยสมัยนั้นอย่างดี จากบันทึกในหนังสือทั้งสองเล่มดังกล่าวจะเห็นว่า ชนชั้นปกครองไทยระมัดระวังการกระทบกระทั่งกับชาวตะวันตกอย่างไร และเห็นว่าปัญญาชนไทยและชนชั้นปกครองได้พัฒนาแนวคิดเรียนรู้ปรับตัวให้ทันกับชาติตะวันตกอย่างไร ดังตัวอย่าง

สมเด็จพระนั่งเกล้าฯ (รัชกาลที่ ๓) พระองค์มีเรือสำเภาค้าขายต่างประเทศ แม้ไม่มีหลักฐานว่าพระองค์รู้ภาษาอังกฤษ แต่พระบรมวงศานุวงศ์จำนวนหลายพระองค์และข้าราชการชั้นผู้ใหญ่รู้ภาษาอังกฤษอย่างดี (อ่าน-เขียนได้) เช่น เจ้าฟ้าจุฑามณี (สมเด็จพระปิ่นเกล้าฯ สมัยรัชกาลที่ ๔) กรมหลวงวงศาธิราชสนิท พระยาพระคลัง (ดิศ บุนนาค) และพระนายสิทธิ์ (ช่วง บุนนาค) เป็นต้น

นายเฟรเดอริก อาร์เธอร์ นีล ได้เขียนไว้ว่ามีกัปตันชาวอังกฤษหลายคนที่มารับราชการเป็นกัปตันเรือในกองทัพเรือและเรือค้าขายต่างประเทศของสมเด็จพระนั่งเกล้าฯ ไว้ในหนังสือ Narrative of a Residence in Siam (ชีวิตความเป็นอยู่ในกรุงสยามในทัศนะของชาวต่างประเทศ ระหว่าง พ.ศ. ๒๓๘๓-๒๓๘๔) ว่า

"เรื่องต่างๆ เหล่านี้ประกอบเป็นกองทัพเรือของสยามในตอนเช้าที่เจ้าอยู่กองทัพเรือ นั้น มีเรืออยู่ทั้งหมด ๑๔ ลำ ซึ่งส่วนใหญ่ก็ควบคุมและบังคับบัญชาโดยนายทหารเรืออังกฤษ ซึ่งเป็นผู้มีความชำนาญชำนาญ และเคยผ่านการเดินเรือทะเลมาแล้ว"^๑

แสดงว่าสมเด็จพระนั่งเกล้าฯ ทรงรู้จักใช้คนโดยจ้างชาวอังกฤษเป็นกัปตันเรือรบ และเรือค้าขายต่างประเทศหลายคน ซึ่งเฟรเดอริก อาร์เธอร์ นีล ยังได้กล่าวถึงชื่อเรือรบและเรือสำเภาค้าขายแต่ละลำว่ามีชื่อไทยและชื่ออังกฤษ พร้อมทั้งบอกชื่อกัปตันชาวอังกฤษไว้ ๖ คน การที่พระเจ้าอยู่หัวได้ค้าขายและคบกับคนต่างชาติโดยเฉพาะชาวตะวันตกจำนวนมากนั้น แสดงว่าวิสัยทัศน์ของพระองค์ท่านย่อม



พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๔ ทรงสนทนากับนักคิดหรือศีกษิกกัปตันเจ้าฟ้ามงกุฎ

กว้างไกล

การที่ชนชั้นผู้ปกครองและปัญญาชนไทยมีวิสัยทัศน์กว้างไกลจึงสามารถคาดการณ์ล่วงหน้าได้ดี ฉะนั้นการเจรจาความเมืองย่อมหลักแหลม ทันสมัย ทันเหตุการณ์ และยอมรับยอมรับกับชาติมหาอำนาจเหล่านี้ต่างหากที่ประเทศไทยจึงพ้นปากเหยี่ยวปากกามาได้

นอกจากนี้ นายโรเบิร์ต ฮันเตอร์ พ่อค้าชาวอังกฤษ ที่เข้ามาค้าขายในประเทศไทยตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ ๓-๔ มีส่วนช่วยในการประนีประนอม โดยอธิบายขนบธรรมเนียมราชสำนักและวัฒนธรรมไทยแก่ชาวอังกฤษ

นายโรเบิร์ต ฮันเตอร์ อาศัยอยู่ในประเทศไทยนาน เข้าใจคนไทยและรู้จักคุ้นเคยกับชนชั้นปกครองจำนวนมาก และพูดภาษาไทยได้ดี เป็นตัวกลางกันกระทบกระทั่งได้อย่างมาก เพราะอย่างน้อยหากขจัดปัญหาขัดแย้งได้มากเท่าไร ธุรกิจการค้าของนายโรเบิร์ต ฮันเตอร์ ย่อมเจริญรุ่งเรืองเท่านั้น

ภายหลัง นายโรเบิร์ต ฮันเตอร์ ได้รับพระราชทานบรรดาศักดิ์เป็น หลวงอาวุธวิเศษประเทศพาณิชย์

อีกคอนหนึ่งที่ นายเฟรเดอริก อาร์เธอร์ นิล บันทิก ไวในหนังสือของเขา ที่แสดงให้เห็นว่ามีชาวต่างประเทศจำนวนมากหลายชาติในกรุงเทพฯ สมัยนั้นคือ งานเลี้ยงวันคริสต์มาส ที่วังเจ้าฟ้าจุฑามณี ว่า

จำนวนคนอังกฤษที่อยู่ในคอนนั้นจึงมีมากพอใช้ เมื่อเข้าไปรับประทานอาหาร ข้าพเจ้านับคู่ได้ประมาณ ๓๐ คน และมีชาวตะวันตกอื่นๆ อีกจำนวนหนึ่งทั้งทศโปรตุเกส พ่อค้า รวมทั้งมิชชันนารีอเมริกันอีกจำนวนหนึ่ง แสดงให้เห็นว่าในกรุงเทพฯ สมัยรัชกาลที่ ๓ นั้นมีชาวตะวันตกจำนวนมาก และมีชนชั้นผู้ปกครองไทยได้ปรับตัวเข้ากับวัฒนธรรมตะวันตกจำนวนหนึ่ง โดยเฉพาะเจ้าฟ้าจุฑามณีนั้นรู้ธรรมเนียมชาวตะวันตก จัดเลี้ยงอาหารแบบชาวตะวันตกอย่างไม่มีบกพร่อง จนนายเฟรเดอริก อาร์เธอร์ นิล ได้แสดงความเห็นไว้คอนหนึ่งว่า

“ข้าพเจ้ายังระลึกถึงความหลังด้วยความยินดี ที่ได้สนุกสนานอยู่หลายชั่วโมงในวันคริสต์มาส ที่เมืองหลวงของสยาม ด้วยการต้อนรับขับสู้อย่างเป็นกันเองจากเจ้าชายสยาม ในขณะที่เองข้าพเจ้าก็รู้สึกว่าเป็นเรื่องเหลือเชื่อที่จะคิดว่าในท่ามกลางความอนารยะเช่นนั้นและในที่เล็กๆ ยากที่คนจะรู้จัก ก็ยังอาจจะหาคนเฉลียวฉลาดได้รับการศึกษาอย่างดีเยี่ยมแล้ว เช่น เจ้าฟ้าจุฑามณี”^๒

จะเห็นได้ว่าชนชั้นปกครองไทยส่วนใหญ่มีวิสัยทัศน์กว้างไกล เริ่มปรับตัวเข้ากับชาวตะวันตก ขอมรับวัฒนธรรมตะวันตก และเรียนรู้ความรู้สึคนึกคิดของชาวตะวันตกอย่างรวดเร็ว ยกเว้นการเข้าเฝ้าแบบธรรมเนียมราชสำนักไทยกับชาวต่างชาติคนนอกจากอยู่ในพระราชพิธีทางราชการ ซึ่งแตกต่างกับชาติเพื่อนบ้าน ด้วยเหตุผลดังกล่าวต่างหาก

เป็นปัจจัยสำคัญให้ผู้แทนรัฐบาลอังกฤษหาเหตุในการเข้ายึดครองไม่ได้ แม้แต่เมื่อครั้ง Sir John Browning เข้ามาทำสนธิสัญญาค้าขายสมัยรัชกาลที่ ๔ เมื่อ พ.ศ. ๒๓๔๘ นั้น จะเห็นว่าชนชั้นปกครองไทยได้ยอมรับเงื่อนไขที่อัครราชทูตอังกฤษเสนอมาเกือบทุกประการ

ทุกอย่าง ๆ ว่าไทยยอมเปิดประเทศตามเงื่อนไขในสนธิสัญญาบาวริง

ต่อมาอีกไม่นานเมื่อฝรั่งเศสจัดการความยุ่งยากกับชาติเพื่อนบ้านในยุโรปได้เรียบร้อยแล้วก็แผ่อำนาจมายึดเซมร เมืองไทยจึงกลายเป็นรัฐกั้นชนระหว่างมหาอำนาจทั้งสองคือฝรั่งเศส และอังกฤษ

ครับผมเขียนอธิบายมายาวแล้ว เพื่อจะชี้ให้เห็นว่าประเทศไทยพ้นจากการยึดครองของชาติตะวันตกนั้น ไม่ใช่เพราะสร้างพิมพ์เขียว หรือปลอมศิลาจารึกตามที่คุณไมเคิล ไรท์ พยายามจะอธิบายเชื่อมโยงกัน แต่มีปัจจัยอื่นๆ ดังกล่าวข้างต้นต่างหาก

การที่คุณไมเคิล ไรท์ พยายามชี้ให้เห็นว่าปัญญาชนไทยและชนชั้นผู้ปกครองไทยสมัยรัชกาลที่ ๓-๔ ได้สร้างพิมพ์เขียว เพื่อได้คอบกับชาวตะวันตกที่มาทำทฤษฎีปัญญาไทยนั้น เป็นการจับแพะชนแกะของคุณไมเคิล ไรท์ โดยไม่ได้ชี้แจงเนื้อความในศิลาจารึกหลักที่ ๑ คอนใด ที่ชาวตะวันตกจะเข้าใจภูมิปัญญาไทยเลย

ผมกลับไปอ่านศิลาจารึกหลักที่ ๑ และพยายามทำให้คล้ายความความเห็นที่คุณไมเคิล ไรท์ เสนอมา อ่านแล้วอ่านอีกก็ยังไม่เห็นด้วยกับคุณไมเคิล ไรท์ แม้แค่น้อย จึงไปอ่านเอกสารชาวอังกฤษที่เข้ามาสมัยรัชกาลที่ ๓ และที่ ๔ สองเล่มดังกล่าวข้างต้น จึงสรุปได้ว่า ชนชั้นผู้ปกครองไทยในสมัยนั้นได้ปรับตัวและเรียนรู้วัฒนธรรมตะวันตกอย่างรวดเร็ว จนมีวิสัยทัศน์กว้างไกลดังกล่าว

ครับ เราอาจจะคิดต่างกันได้ แต่ต้องมีหลักฐานสนับสนุนความคิดเหล่านั้น

ศิลาจารึกหลักที่ ๑ ไม่มีผู้ใดปลอมได้

เรื่องศิลาจารึกหลักที่ ๑ เป็นของจริงหรือของปลอม นั้น มีรายละเอียดอยู่ในศิลปวัฒนธรรม ฉบับพิเศษ “จารึกพ่อขุนรามคำแหงใครแต่งกันแน่” ฉบับเดือนกรกฎาคม ๒๕๓๑ นั้นแล้ว คุณไมเคิล ไรท์ ก็เป็นผู้หนึ่งที่เขียนบทความอยู่ในฉบับนั้น แต่คราวนี้กลับเสนออีกแง่มุมใหม่

เหตุผลใหม่ แต่ผมก็ยังรับฟังไม่ได้อยู่อีกนั่นแหละ ฉะนั้น
ในทีนี้ผมจึงไม่กล่าวถึงข้อถกเถียงที่นักวิชาการได้เสนอ
ไว้ในหนังสือดังกล่าว แต่อยากจะเสนอความเห็นว่ามีผู้
ใดที่มีภูมิปัญญาเพียงพอที่จะปลอมศิลาจารึกหลักที่ ๑ ได้
จนไม่สื่อพิรุณให้เห็น หรือจับพิรุณไม่ได้

ข้อความพิรุณในหลักศิลาจารึกหลักที่ ๑ ที่คุณไมเคิล
ไรท์ ศาสตราจารย์ไมเคิล วิคเคอร์รี่ และ ดร.พีริเย ไกร
ฤกษ์ และนักวิชาการหัวก้าวหน้าอีกจำนวนหนึ่งเสนอความ
เห็นและวิพากษ์ศิลาจารึกหลักที่ ๑ นั้นนั้น อยู่ในลักษณะ
ไม่ยอมเข้าใจสังคมสมัยอดีต จึงเอาทัศนคติของคนปัจจุบัน
ไปวิพากษ์เนื้อความและคำไทยโบราณในศิลาจารึก นั่นคือ
เนื้อหาสาระ หรือภาษา หรืออักขร ไม่ตรงตามที่ตนเองคิดก็

ศิลาจารึกพ่อขุนรามคำแหง หลักที่ ๑



เห็นว่าเป็นเรื่องพิรุณ หรือเกินการคาดหวังของนักวิชาการ
หัวก้าวหน้า นั่นคือเอาแว่นปัจจุบันส่องหาอดีต หากนัก
วิชาการเหล่านั้นทำความเข้าใจกับสังคมสมัยสุโขทัยว่า เขา
กำลังกังวลถึงเรื่องอะไร และอะไรเป็นปัญหาสำคัญของเขา
เช่น เรื่องความมั่นคงของสังคม (ชาติบ้านเมือง) การแสวง
หาและอธิบายเผ่าพันธุ์ (เสริมสร้างเอกลักษณ์ของชาติ)
การจัดอิทธิพลวัฒนธรรมขอม ฯลฯ เป็นต้น

อีกประการหนึ่ง ศิลาจารึกเป็นเพียงกิตติกรรมประกาศ
ผู้สร้างศิลาจารึกมิได้มีวัตถุประสงค์จะเขียนประวัติศาสตร์
(ประวัติศาสตร์พงสาวดาร และจดหมายเหตุ เขาเขียนใน
สมุดข่อย) ดังที่คนรุ่นใหม่มักจะเข้าใจผิดและพยายามกล่าว
อ้าง ศิลาจารึกเป็นเพียงพระราชโองการประกาศให้สาธารณ
ชนทราบ จัดตั้งวางไว้ในสถานที่ประชุมชน และศิลาจารึก
จำนวนมากกล่าวถึงกิจกรรมการกุศล (สร้างวัด อุทิศทรัพย์
สิน และผู้คนถวายวัด) พระเถระผู้ใหญ่และเจ้าศรัทธาก็
สร้างศิลาจารึกได้ เช่น พระมหาเถรศรีศรัทธาจุฬาราชมุนีฯ
(ศิลาจารึกหลักที่ ๒) ป้านางคำเขียบ (ศิลาจารึกหลักที่ ๑๐๒)
พระสุนทรเถระ (ศิลาจารึกหลักที่ ๖๒ สร้างไว้ที่วัดพระยืน
เมืองลำพูน) เป็นต้น

เนื้อความในศิลาจารึกมีความหลากหลายต่างๆ กัน
ตามแต่เจ้าศรัทธาอยากจะประกาศให้สาธารณชนทราบ
 ฉะนั้นเนื้อความในศิลาจารึกเหล่านั้นปัญหาชนสมัยสุโขทัย
เขาอ่านกันทั่วไป จึงสรุปได้ว่าเนื้อความที่ปรากฏในศิลา
จารึกนั้นได้รับการพิสูจน์จากคนในยุคสมัยนั้นแล้ว หาก
เป็นเนื้อความที่ยุคนั้นสมัยนั้นรับไม่ได้ เมื่อผู้สร้างศิลาจารึก
หมดอำนาจ คนในสังคมนั้นก็ย่อมจะทำลายไปแล้ว คงไม่
เหลือมาจนถึงปัจจุบัน

วิธีพิสูจน์ศิลาจารึก (ปลอมหรือของจริง)

หลักเกณฑ์ในการพิสูจน์ศิลาจารึกนั้น นักอักษรวิทยา
เขาศึกษากัน ๓ ประการ คือ

๑. ตัวอักษร
๒. คำศัพท์
๓. เนื้อความ

นั่นคือศิลาจารึกบางหลักที่ไม่ได้เขียนสักราชไว้ นัก
อักษรวิทยาจะพยายามพิสูจน์ว่า ศิลาจารึกหลักนั้นๆ น่าจะ
สร้างในยุคสมัยใด เขาจะใช้กฎเกณฑ์ทั้ง ๓ ประการคัง
กล่าวเทียบเคียงกับศิลาจารึกหลักอื่นๆ ที่ทราบศักราช เพื่อ

กำหนดคุณสมบัตินักศึกษารีกหลักนั้นๆ

หากนำหลักเกณฑ์ดังกล่าวมาพิจารณาบทความที่เสนอว่าศึกษารีกหลักที่ ๑ มีพิรุณ (ปลอม) ของนักวิชาการหัวก้าวหน้า ไม่ว่า ไมเคิล วิคเคอร์รี่ หรือ ดร.พิริยะ ไกรฤกษ์ จะพบว่าเขาศึกษาเพียงผิวๆ ไม่ได้ศึกษาเจาะลึกลงไปในแต่ละหัวข้อ

นั่นคือ เขาสร้างพิมพ์เขียวไว้ก่อนแล้วว่า ศึกษารีกหลักที่ ๑ นั้นควรจะมีเนื้อหา คำศัพท์ และอักษรอย่างไร หากพบส่วนหนึ่งส่วนใดไม่ตรงกับพิมพ์เขียวที่เราสร้างไว้ก็หยิบมาวิพากษ์ เรียกกันว่า ใช้วิธีศึกษาแบบเลือกและหยิบมาใช้ (Pick and Choose) และละเว้นส่วนสำคัญอื่นๆ โดยไม่กล่าวถึง ซึ่งวิธีการดังกล่าวไม่ควรจะนำมาใช้กับการพิสูจน์ศึกษารีก เพราะจะทำให้ผู้อ่านสับสน ตัวอย่างการอธิบายคำศัพท์ต่อไปนี้

โบราณคดีศัพท์

๑. พระขพุ่ง กลุ่มนักวิพากษ์ที่กล่าวว่าศึกษารีกหลักที่ ๑ ปลอมนั้น ไม่ได้ยกคำนี้มาอธิบายเลยว่าเป็นปัญหาชนสมัยรัชกาลที่ ๓-๔ จะรู้จักคำนี้ได้อย่างไร เพราะคำว่า "พระขพุ่ง" ปรากฏอยู่ในศึกษารีกหลักที่ ๑ ว่า

"เบื้องหัวนอนเมืองสุโขทัย...มีพระขพุ่ง ศิเทวดาในเขอันนั้น เป็นใหญ่กว่าทุกผีในเมืองนี้ ขุนศึกใดถือเมืองสุโขทัยนี้แล้วให้ตีพิณดุ๊ก เมืองนี้เที่ยง เมืองนี้ดี..."^๑

คำว่า "พระขพุ่ง" เป็นคำที่เลิกใช้นานแล้ว คนสมัยอยุธยาที่ไม่มีใครรู้จัก จึงไม่พบในเอกสารโบราณของไทยอื่นๆ อีกเลย ปัญหาชนไทยสมัยรัชกาลที่ ๓ จะนำคำนี้มาจากที่ใด เพราะสมัยอยุธยาคนไทยนับถือผีแขกอินเดียนลิมผีไทยไปแล้ว ดังเช่นในลิลิตโองการแช่งน้ำ จำเป็นจะต้องกล่าวถึงสิ่งศักดิ์สิทธิ์ (แต่ไม่มีพระขพุ่ง) มาเป็นสักขีพยานในการค้ำน้ำสาบานกัน จึงอ้างถึงเทพของอินเดีย ตัวอย่าง

"โอมสิทธิสรวงศรีแก้ว แคว้นฤคฤ เองเป็นแท่นแก้วนกลินที่ากลินคิน บินเอาครุฑมาชี้ สีมือถือสังข์จักรธรมิ กิ๋วอวตาร..."^๔

หากศึกษารีกหลักที่ ๑ สร้างสมัยรัชกาลที่ ๓ ปัญหาชน (ผู้ปลอม) สมัยนั้นจะเอาคำ "พระขพุ่ง" มาจากไหน เรื่องนี้นักวิชาการกลุ่มหัวก้าวหน้าก็ละเว้นไม่กล่าวถึง

คำว่า "พระขพุ่ง" เราเพิ่งจะมาค้นพบในศึกษารีกหลักที่ ๔๕ ที่ขุดพบเมื่อ พ.ศ. ๒๔๙๙ เมื่อคราวบูรณะ

อุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย และเป็นศึกษารีกที่สร้างขึ้นเมื่อ พ.ศ. ๑๙๓๕ ร่วมสมัยกับศึกษารีกหลักที่ ๑ เนื้อความในศึกษารีกหลักที่ ๔๕ (หรือจารึกปูนจืดขุนจอด) นั้นกล่าวถึงเจ้าปู่เจ้าหลานสบดสาบานกัน และอ้างเทพเจ้ามาเป็นสักขีพยาน นามสิ่งศักดิ์สิทธิ์นั้นมีชื่อ "พระขพุ่ง" (พระขพุ่ง) อยู่ด้วยดังนี้ "ทั้งปู่เจ้าพระขพุ่ง เขาบรรจง พระศรีศิวบางพระศักดิ์ อารักษ์ทุกแห่ง"^๕

ข้างคั้นนี้เป็นเพียงตัวอย่างเดียวในหลายๆ ตัวอย่างที่นักวิชาการหัวก้าวหน้าหาคำตอบไม่ได้ จึงละเว้นไม่กล่าวถึง

๒. หมากกลาง (ปัจจุบันยังคงตกลงกันไม่ได้ว่าหมายถึงขุน หรือมะพร้าวพันธุ์หนึ่ง) ซึ่งเราพบชื่อผลไม้ในศึกษารีกหลักที่ ๑ ว่า "หมากกลาง" (ป่าพร้าวก็หลายในเมืองนี้ ป่าลางก็หลายในเมืองนี้) (ด้านที่ ๒ บรรทัดที่ ๓-๔) เราพบคำว่าหมากกลาง ในศึกษารีกหลักที่ ๓ ด้วย ดังนี้

"ปลูกหมากพร้าวหมากกลางทุกแห่ง" (หลักที่ ๓ ด้านที่ ๒/บรรทัดที่ ๒๔)

๓. ปูครุ และหลวก คำว่า ปูครุ หมายถึงพระมหาเถร และ หลวก หมายถึง ฉลาด เราพบคำทั้งสองในหลักที่ ๑ ว่า "สังฆราชปราชญ์เรียนจบปิฎกใคร หลวกกว่าปูครุในเมืองนี้ทุกคน ลูกแต่เมืองศรีธรรมราชมา" (ด้านที่ ๒/บรรทัด ๒๙-๓๑) คำว่า หลวก และปูครุ เราพบในศึกษารีกหลักอื่นๆ ดังนี้

"ยังฝูงผู้หลวก" (หลักที่ ๒๓ ด้านที่ ๑ บรรทัดที่ ๒๓)

"ให้ย้าปูครุ" (หลักที่ ๓ ด้านที่ ๒ บรรทัดที่ ๓๗)

๔. แต้ (มีความหมายว่า มีชัย ตรงข้ามกับพ่าย) คำว่า แต้ ชาวภาคกลางใช้ในความหมายว่า ปราชัย หรือ พ่าย มาตั้งแต่สมัยอยุธยา เมื่อใช้ในความหมายว่า "มีชัย" เหมือนในจารึกพ่อขุนรามคำแหงว่า "ช้างขุนสามชนควี่ชื่อ มาสเมืองแท้ ขุนสามชนพ่ายหนี" (หลักที่ ๑ ด้านที่ ๑ บรรทัดที่ ๔-๕) แสดงว่าได้เขียนศึกษารีกหลักที่ ๑ สมัยที่ยังใช้คำว่า "แท้ในความหมายว่า มีชัย" และได้พบคำว่าแท้ในความหมายว่ามีชัยอีกหลายแห่งในสมัยสุโขทัย เช่น

"แท้คนแท้ท่าน กิ๋วหมั้น" (หลักที่ ๓ ด้านที่ ๒ บรรทัดที่ ๘)

๕. ราม (รุ่น กลาง น้อย) คำว่า ราม ในความหมายเหมือนในสมัยสุโขทัยนั้น แตกต่างกับสมัยปัจจุบัน เราพบในจารึกพ่อขุนรามคำแหงว่า "มีพระพุทธรูปอันใหญ่ มีพระพุทธรูปอันราม มีพิหารอันใหญ่ มีพิหารอันราม" (หลักที่ ๑ ด้านที่ ๒ บรรทัดที่ ๒๕-๒๖) คำว่า "ราม" ในความ

หมาย รุ่น กลาง เล็ก เราพบอยู่ในศิลาจารึกสุโขทัยอื่นๆ เช่น “แลสมเด็จพระยาให้มันศรีกรักราชผู้ใหญ่ ผู้รวม” (หลักที่ ๘ ก ด้านที่ ๑ บรรทัดที่ ๒)

นอกจากนี้ยังมีชื่อบ้านนามเมืองที่ยังไม่รู้ว่ามีมาถึงเมืองใดที่ปรากฏอยู่ในศิลาจารึกหลักที่ ๑ และปรากฏในศิลาจารึกสมัยพระยาสิทธิไศย ไม่ทราบว่าผู้สร้างปลอมรู้จักคำเหล่านั้นได้อย่างไร เช่น เมืองราด สะคำ เมืองลุ่มบาจาย เป็นต้น

คำโบราณฉัพพท์ ที่ยกตัวอย่างข้างต้นนั้น บางคำไม่มีปรากฏในสมัยอยุธยาจนถึงปัจจุบัน (บางคำยังใช้ในภาษาล้าน) และบางคำยังมีปรากฏบ้าง แต่ความหมายเปลี่ยนไปแล้ว หากปัญญาชนไทยสมัยรัชกาลที่ ๓ จะสร้างศิลาจารึกปลอม เขาจะใช้คำโบราณฉัพพท์ได้ถูกต้อง มีความหมายเหมือนคำที่ใช้กันในสมัยสุโขทัยได้อย่างไร

ฉะนั้นหากนักวิชาการหัวก้าวหน้าที่กล่าวหาว่าศิลาจารึกหลักที่ ๑ ทำปลอมนั้น หากได้ศึกษาโบราณฉัพพท์เหล่านี้อย่างเข้าใจแล้ว ก็คงจะเปลี่ยนใจ

รูปสัณฐานของตัวอักษร

นักวิชาการเอาใจใส่ที่จะศึกษาเรื่องตัวอักษรกันน้อยไป ทุกคนมักจะเข้าใจกันว่า พ่อขุนรามคำแหงท่านนั่งเทียนเนรมิตลายสือไทยขึ้นมา เลยไปหลงใหลได้ปลื้มกับใจความในศิลาจารึกหลักที่ ๑ ว่า “...เมื่อก่อนลายสือไทยนี้มี ๑๒๐๕ ศก ปิมะแหม พ่อขุนรามคำแหงหาใครใจในใจแลได้ลายสือไทยนี้ ลายสือไทยนี้จึงมีเพื่อพ่อขุนคูนันใส่ไว้...”

ข้อความตอนนี้ทำให้นักวิชาการทั่วไปเข้าใจว่า พ่อขุนรามคำแหงสร้างบ้านสร้างเมือง และสร้างอักษรไทยขึ้นมาโดยไม่มีพื้นฐานว่าปัญญาชนชาวไทยได้มีหนังสือไทยมาก่อนแล้ว

แต่ความจริงแล้วชนชาติไทยที่ตั้งชุมชนอยู่ในดินแดนประเทศไทยสมัยก่อนตั้งเมืองสุโขทัยนั้น มีอักษรของตนเองใช้แล้ว ตามที่ ศาสตราจารย์ยอร์ช เซเดส์ ตั้งชื่อว่า “อักษรไทยเดิม” โดยอธิบายว่า “เป็นอักษรที่ปรับเปลี่ยนมาจากอักษรมอญโบราณ ซึ่งใช้ร่วมกันในกลุ่มชาวไทยภาคเหนือ อักษรไทยเดิมนั้นชาวไทยภาคเหนือ เช่น ไทยใหญ่ ไทยล้านนา (ไทยโยนก) ไทยอาหม ก็ยังได้ใช้กันสืบต่อมา และได้ปรับเปลี่ยนพัฒนาแบบค่อยเป็นค่อยไป จนรูปสัณฐานของตัวอักษรต่างไปจากอักษรไทยเดิม”

ชาวไทยบริเวณลุ่มแม่น้ำยม (สุโขทัย ศรีสะเกษ) คงใช้อักษรไทยเดิมอยู่ก่อน ภายหลังปัญญาชนไทยเริ่ม

ศึกษาอักษรขอมโบราณที่ชุมชนบริเวณลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยา (เมืองละโว้-อโยธยา) นำมาใช้เขียนภาษาไทย และมีการเขียนปะปนกับอักษรไทยเดิม เป็นสาเหตุให้อักษรไทยเดิมวิปลาสคลาดเคลื่อนไปมาก และแต่ละสำนักปัญญาชนก็เขียนหนังสือไทยไม่ตรงกัน

พ่อขุนรามคำแหงจึงโปรดเกล้าฯ ให้ปัญญาชนไทยได้สังคายนาระบบการเขียนหนังสือไทยขึ้นมาใหม่ ที่ท่านเรียกว่า “ใส่ลายสือไทย”

จะเห็นได้ว่า ลายสือไทย ได้พัฒนารูปสัณฐานจากอักษรต้นแบบคืออักษรมอญโบราณ และอักษรขอมโบราณ และใช้กันมาเนิ่นนาน จนสัณฐานตัวพยัญชนะไทยต่างไปจากอักษรต้นแบบมากขึ้นๆ ซึ่งในสมัยก่อนสุโขทัยนั้น ชาวไทยยังไม่มีศูนย์กลางอำนาจ จนกว่าจะถึงยุคสมัยสุโขทัย การเขียนหนังสือของปัญญาชนไทยยังอยู่ในลักษณะต่างสำนักต่างเขียน รูปสัณฐานของตัวอักษรไทยเดิมนั้นจึงสับสนไม่ค้อยจะลงรอยกัน

ครั้นถึงสมัยพ่อขุนรามคำแหง พระองค์ท่านเป็นนักปราชญ์รัฐธรรมและยังสนใจอักษรศาสตร์ด้วย จึงเป็นหัวเรี่ยวหัวแรงในการชำระการเขียนหนังสือไทยใหม่ ให้เป็นระบบเดียวกัน เรียกชื่อว่า ลายสือไทย

ฉะนั้นรูปสัณฐานของตัวอักษรลายสือไทย จึงมีลักษณะกลมมน ไม่มีศกจึงใกล้เคียงหรือเหมือนสกลอักษรมอญ และไม่มีเชิง (อักษรมอญ และขอมมีเชิง)

แต่กระนั้นก็ตาม สัณฐานตัวพยัญชนะทั้ง ๓๔ ตัวของลายสือไทย ก็ตรงกับพยัญชนะสมัยพระเจ้าลิไททุกตัว ซึ่งมีพยัญชนะ ๘ ตัว ที่มีรูปสัณฐานต่างจากพยัญชนะไทยสมัยรัชกาลที่ ๓ เกือบสิ้นเชิง และพยัญชนะทั้ง ๘ ตัวนี้พัฒนาอยู่นานกว่าจะมีรูปสัณฐานเหมือนตัวพยัญชนะสมัยต้นกรุงรัตนโกสินทร์ (ตารางที่ ๑)

จากตารางที่ ๑ จะเห็นว่ารูปสัณฐานของพยัญชนะข้างต้นแตกต่างกับปัจจุบันมาก ฉะนั้นหากมีการปลอมแปลงจารึกพ่อขุนรามคำแหง ใครจะรู้ว่ารูปสัณฐานของพยัญชนะสมัยพระยาสิทธิไศยมีรูปสัณฐานอย่างไร ทำไม่จึงมีรูปตรงกับสมัยพระยาสิทธิไศยเหมือนจับวาง และมีสัณฐานไม่เหมือนอักษรไทยสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ จนคิดไม่ได้ว่าปัญญาชนสมัยรัชกาลที่ ๓ จะรู้จักตัวพยัญชนะไทยสมัยสุโขทัยได้อย่างไร เพราะยังไม่ได้พบศิลาจารึกหลายหลักเหมือนในปัจจุบัน (จารึกพ่อขุนรามคำแหงค้นพบเมื่อ พ.ศ.

พ้อง รามา คำแหง	พระยา อโศ	วิวัฒนาการ เป็นปัจจุบันเมื่อใด
ก	กา	กา (หลัก ๔๔ พ.ศ. ๑๙๑๖)
ข	ขา	(สนธิสัญญาไทย-ฝรั่งเศส พ.ศ. ๒๒๓๑)
ค	คา	(หลัก ๑๑๕ พ.ศ. ๒๒๒๔)
ช	ชา	(นันทโศภนทศศร พ.ศ. ๒๒๗๔)
ฌ	จา	(สนธิสัญญาไทย-ฝรั่งเศส พ.ศ. ๒๒๓๑)
ฉ	ชา	(สนธิสัญญาไทย-ฝรั่งเศส พ.ศ. ๒๒๓๑)
ม	มา	(หลัก ๑๕ พ.ศ. ๒๐๕๒)
อ	อา	(หลัก ๑๕ พ.ศ. ๒๐๕๒)

ตารางที่ ๑

๒๓๗๖ โดยพระจอมเกล้าฯ ขณะที่ยังทรงผนวช)

อักษรวิธียของลายสือไทย

การวางสระไว้บนบรรทัดเดียวกับพยัญชนะต้น โดยวางไว้ข้างหน้าและข้างหลังพยัญชนะ (ไม่มีสระวางบนและล่างตัวพยัญชนะ) ซึ่งมีอักษรวิธียต่างกับอักษรไทยสมัยอื่นๆ และอักษรของเพื่อนบ้านคือ อักษรขอม อักษรมอญ รวมทั้งอักษรล้านนา และอักษรตัวธรรมของอิสาน จึงถูกกล่าวหาว่าลายสือไทยนั้นวางสระพิศดาร ผ่าเหล่าผ่ากอ ไม่เหมือนกับอักษรต้นแบบและอักษรเพื่อนบ้านอื่นๆ ที่พัฒนามาจากอักษรอินเดียได้ ที่เรียกว่า อักษรปัลลวะ หรืออักษรคุนธ

นักวิชาการหัวก้าวหน้าจึงสรุปว่า ลายสือไทยมีอักษรวิธียเหมือนอักษรฝรั่งที่ปัญญาชนไทยสมัยรัชกาลที่ ๓ เพิ่งจะพบเห็น

ฉะนั้นจึงอยากจะอธิบายตัวอักษรและอักษรวิธียในศิลาจารึกหลักที่ ๑ ที่ถูกกล่าวหาว่ามีอักษรวิธียพิศดาร ผ่าเหล่าผ่ากอ โดยเฉพาะวางสระไว้บนบรรทัดเดียวกับพยัญชนะ ซึ่งเป็นข้อพิรุณจกรรจที่ที่สุดของศิลาจารึกหลักที่ ๑ และเป็นหลักฐานที่จะโน้มน้าวให้คนทั่วไปเชื่อถือว่า เป็นอักษรไทยที่คิดแบบแผน ที่วางสระต่างกับอักษรสมัยพระเจ้าลิไทและอักษรต้นแบบอื่นๆ ซึ่งมีอักษรวิธียแนวเดียวกัน คือวางสระไว้รอบพยัญชนะต้นทั้งข้างหน้าข้างหลัง ข้างบนและข้างล่าง แต่อักษรวิธียของพ้องรามาคำแหงกลับวางสระไว้หน้าและหลังพยัญชนะต้นบนบรรทัดเดียวกัน คือ เหมือนอักษรฝรั่ง หรืออักษรโรมัน

เรื่องอักษรวิธียของลายสือไทยที่ไม่ตรงกับอักษรต้นแบบคือ อักษรมอญโบราณและขอมโบราณนั้น ความเป็นจริงแล้วถ้าเราศึกษาระบบอักษรวิธียอักษรต้นแบบทั้งสองจะพบว่ามึรูปสระ ๒ ชนิด และมีระบบการใช้แตกต่างกันคือสระจม (รูปร่างและวิธียใช้เหมือนสระไทยปัจจุบัน และสมัยพระยาอโศ) และสระลอย (ใช้ระบบเดียวกับสระพ้องรามาคำแหง) ซึ่งอาจจะอธิบายว่า สมัยพ้องรามาคำแหงเลือกใช้สระลอยแบบเดี่ยว และนำมาใช้เป็นสระจมด้วย จึงต้องวางไว้บนบรรทัดเดียวกับพยัญชนะ

ตามอักษรต้นแบบ ดังจะอธิบายต่อไปนี้ โดยใช้อักษรขอมเป็นตัวอย่าง และเลือกเฉพาะสระที่เป็นปัญหา

๑. สระสมัยพ้องรามาคำแหงมี ๒๐ ตัว วางไว้หน้าและหลังพยัญชนะ ดังนี้

๑.๑ วางสระอยู่หน้าพยัญชนะ ๑๐ ตัว คือ อี อี อี อี อู อู เอ แอ โ โ โ

๑.๒ วางสระไว้หลังพยัญชนะ ๕ ตัว คือ ะ ๓ ๓ ๓ ๓

๑.๓ วางสระไว้หน้าส่วนหนึ่ง และหลังส่วนหนึ่ง ซึ่งเป็นรูปประสมของสระในข้อที่ ๑ และ ๒ จำนวน ๕ คือ

๕-๕ (แะ)

๑-๒๒ (เอ็)

๑๕-๒๒ (เอ็)

๕-๓ (เออ)

๕-๒ (เอา)

หากพิจารณารูปสัณฐานแล้ว พบว่ามีแปลกปลอมกว่าสระไทย (สมัยพระยาอโศ และปัจจุบัน) เพียง ๕ รูปที่เป็นตัวปัญหา ซึ่งสระทั้ง ๕ รูปนี้ อักษรวิธียไทยปัจจุบันวางสระไว้บนพยัญชนะ ๓ รูป (อี อี อี/อู) และวางไว้ล่างพยัญชนะ ๒ รูป คือ อู อู

สระทั้ง ๕ รูปนี้ ในอักษรขอมและมอญจะมีรูปสระจมและสระลอย สระจมจะวางไว้บนและล่างพยัญชนะต้นเหมือนอักษรไทย ส่วนสระลอยจะวางไว้หน้าพยัญชนะบนบรรทัดเดียวกัน ฉะนั้นพ้องรามาคำแหงได้ปรับเปลี่ยนรูปสระทั้ง ๕ ตัว ให้สามารถวางไว้บนบรรทัดได้ ดังตารางที่ ๒

อุษาภวง (อีกทั้ง)
๑ จิงให้เจริญรุ่งเรือง (ด้านที่ ๒ บรรทัดที่ ๓๕)
อุษา (เจริญ)
๗๓

อภิปรายความเห็น

วิธีการที่นักวิชาการหัวก้าวหน้าพยายามจะพิสูจน์ว่า จารึกพ่อขุนรามคำแหงมีการปลอมแปลงขึ้นสมัยหลังนั้น ไม่มีผู้ใดใช้หลักฐานทางด้านศิลาจารึก และอักษรวิทยา ซึ่งมีส่วนให้เกิดความไขว้เขวและสับสน เพราะเหตุว่าจารึกเป็น เอกสารร่วมสมัย ย่อมมีน้ำหนักเป็นหลักฐานในการอ้างอิง ได้เพียงพอ แคกลับไปใช้เอกสารที่มีอายุหลังศิลาจารึก ๔-๕ ร้อยปี แม้ว่าจะมีนักวิชาการหัวก้าวหน้าบางท่านได้ใช้หลักฐานจากศิลาจารึกบ้าง แต่ไม่ได้อ่านตัวจริงจากศิลาจารึก กลับใช้หนังสือประชุมศิลาจารึกซึ่งเป็นตัวอักษรที่ได้ปริวรรคเป็น อักษรไทยปัจจุบันแล้ว จึงไม่เห็นระบบอักษรวิทยาที่แท้จริง เป็นผลให้ผลสรุปผิดพลาด

หลักฐานทางด้านประวัติศาสตร์ก็เป็นอีกทางหนึ่งที่ นักวิชาการกลุ่มหัวก้าวหน้านิยมใช้อ้างอิง ซึ่งในวิธีการนี้ น่า จะใช้ได้ หากผู้นั้นได้เข้าใจจุดมุ่งหมายในการสร้างศิลา จารึกดี นั่นคือ "ศิลาจารึกเป็นเพียงกุศลกิจการประกาศ ที่ผู้สร้างต้องการประกาศต่อสาธารณชนว่าคนได้ดูทิศสิ่งของ ต่อพระศาสนา และวิงวอนไม่ให้ผู้อื่นทำลาย" เป็นส่วน ใหญ่ ผู้สร้างจารึกมิได้จำกัดอยู่เฉพาะพระมหากษัตริย์เท่านั้น นายสรศักดิ์ ก็สร้างได้ (หลักที่ ๔ ก) นายทิศไส ก็ สร้างได้ (พ.ศ. ๑๙๖๕) ป่านางคำเอียบ ก็สร้างได้ (หลักที่ ๑๐๒ พ.ศ. ๑๙๒๒) ฯลฯ

ฉะนั้นศิลาจารึกนอกจากจะเป็นประกาศกุศลกกรรม แล้ว ยังบันทึกเหตุการณ์ของสังคมสมัยนั้นๆ ด้วย แต่ ไม่ใช่เหตุการณ์บ้านเมืองทั้งหมด เหมือนพงสาวดาร หรือ ปุณโหร เป็นเหตุการณ์ส่วนหนึ่งที่ผู้สร้างเห็นว่าเกี่ยวข้องกับ กิจการนั้นๆ เช่น กล่าวถึงนามพระมหากษัตริย์ พระราช กรณียกิจส่วนหนึ่งที่เกี่ยวข้องกับสังคมและพระศาสนา แต่ ไม่ใช่พระราชกรณียกิจทั้งหมดที่เกี่ยวข้องกับกิจการบ้าน เมือง หากผู้ใช้หลักฐานทางด้านศิลาจารึกไม่เรียกร้องว่าจะ ต้องให้รายละเอียดเหมือนปุณโหรหรือพงสาวดารแล้ว ก็ไม่ เกิดความสับสนดังกล่าว

หลักฐานทางด้านภาษาศาสตร์ที่นักวิชาการส่วนหนึ่ง พยายามที่จะอธิบายว่า จารึกพ่อขุนรามคำแหงนั้นไม่ค่อ

จะตรงกับหลักฐานทางด้านภาษาศาสตร์

ในที่นี้อาจจะชี้แจงว่า "ศิลาจารึกไทยทั้งของอาณาจักรล้านนา ล้านช้าง (และอีสาน) รวมทั้งสุโขทัยด้วย นั้น หมายความว่าความหมายของคำ เพื่อสื่อสารกับผู้อ่าน ฉะนั้นจึงไม่ได้ เน้นการเขียนมากนัก ดังเช่น ตัวหนังสือในสมุดข่อยสมัย ต้นกรุงรัตนโกสินทร์ พบว่าผู้เขียนไม่ได้นิยมใส่วรรณยุกต์ อย่างเคร่งครัด คำๆ เดียวกันในหน้าเดียวกัน ยังพบว่าบาง คำใส่วรรณยุกต์ บางคำไม่ใส่ ผู้อ่านต้องอ่านจับใจความเอา ด้วยตนเอง และอีกประการหนึ่งการออกเสียงวรรณยุกต์ แต่ละสมัย แต่ละท้องถิ่นของไทยก็ไม่ตรงกัน แม้แต่ใน ปัจจุบันนี้"

ฉะนั้นการใช้เสียงวรรณยุกต์และเครื่องหมายวรรณ ยุกต์พิสูจน์ย่อมสับสนและเป็นไปไม่ได้

นอกจากนี้ย่อมต้องเข้าใจอีกว่าหลักเกณฑ์ทางภาษา ศาสตร์นั้นเป็นกฎเกณฑ์ทางวิทยาศาสตร์ คือตายตัว เหมือน เครื่องจักร แต่ภาษาเป็นเรื่องทางศิลปะ เปลี่ยนแปลงเสมอๆ ทั้งความหมายและเสียง โดยเฉพาะบางท่านพยายามนำ หลักฐาน "คำโบราณ" ของ ศ.ฟางกวยลี มาใช้อ้างอิง ซึ่ง เรื่องราวคำโบราณของ ศ.ฟางกวยลี นั้นเป็นเพียงคำสมมุติ ว่าคำไทยโบราณนั้นน่าจะออกเสียงอย่างไร ยังไม่ได้พิสูจน์ ว่าถูกต้อง ดีแล้ว (แต่ก็คงหาทางพิสูจน์ได้ยาก)

ฉะนั้นอาจจะสรุปได้ว่า กรณีศิลาจารึกพ่อขุนราม คำแหงนั้น ไม่มีผู้ใดปลอมแปลงใด ส่วนข้อเสนอความเห็น ว่าสร้างขึ้นสมัยรัชกาลที่ ๓ นั้น เป็นเพราะความ ไขว้เขวของนักวิชาการหัวก้าวหน้า ที่ใช้หลักฐานไขว้ เขวและสับสน

เชิงอรรถ

๑. เรือเอกหญิงลินจง สุวรรณโณคน (แปล). ชีวิตความเป็น อยู่ในกรุงสยามในทัศนะของชาวต่างประเทศระหว่าง พ.ศ. ๒๓๘๓-๒๓๘๔. กรมศิลปากร ๒๕๒๕ หน้า ๔๑.
๒. เรื่องเดียวกัน. หน้า ๔๘.
๓. ศิลาจารึกหลักที่ ๑ ด้านที่ ๓ บรรทัด ๔
๔. เปลื้อง ณ นคร. ประวัติวรรณคดีสำหรับนักศึกษ. ไทย วัฒนาพานิช พิมพ์ครั้งที่ ๖ พ.ศ. ๒๕๑๓. หน้า ๔๔.
๕. กรมศิลปากร. จารึกสมัยสุโขทัย จัดพิมพ์เนื่องในโอกาส ฉลอง ๗๐๐ ปีไทย พ.ศ. ๒๕๒๖. หน้า ๑๒๐.
๖. ศาสตราจารย์ออร์ซ เจเตส์. คำานานอักษรไทย. (โครงการ พัฒนาการศึกษาระบบทวิศึกษาธิการ. ๒๕๐๔) หน้า ๔๔.